

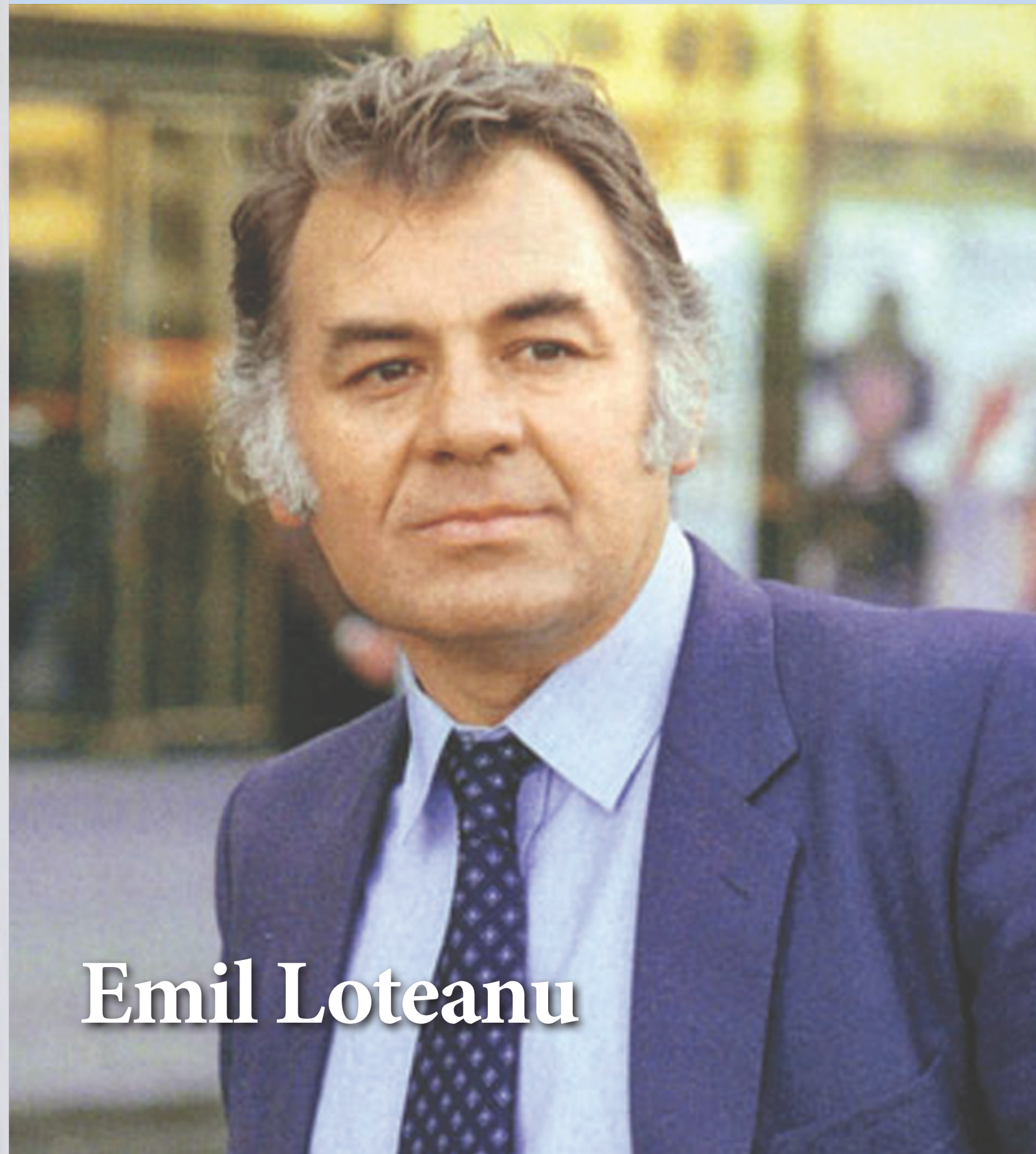

Nr. 5 (noiembrie 2011)

ISSN 1857-4424

Realități Culturale

REVISTĂ DE ETNOGRAFIE, FOLCLOR ȘI CULTURĂ CONTEMPORANĂ

Emil Loteanu

PROIECTUL
„REALITĂȚI CULTURALE”

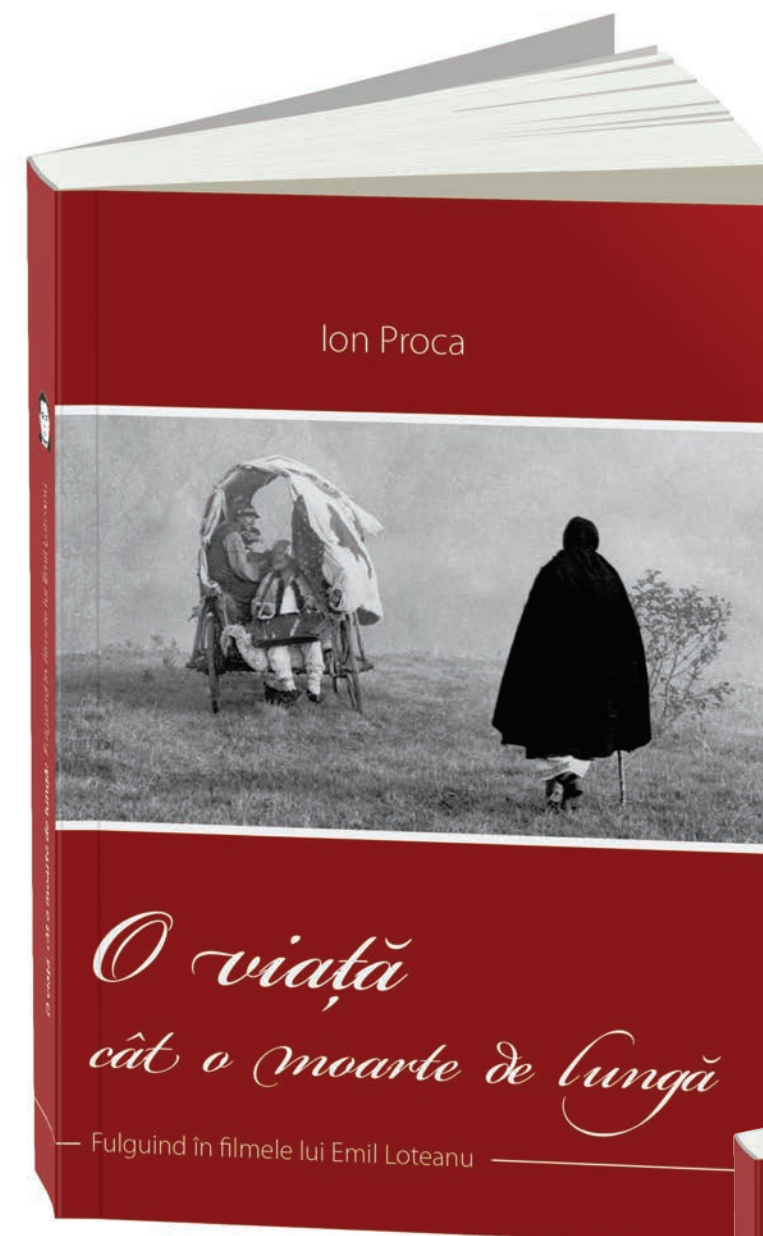
nr. 5 (noiembrie 2011)

COLEGIUL DE REDACȚIE

Pavel Popa,
redactor-șef**dr. Varvara Buzilă,**
director adjunct Muzeul Național de
Etnografie și Istorie Naturală**dr. Victor Ghilaș,**
Academia de Științe a Moldovei**dr. Vasile Chiseliță,**
Academia de Științe a Moldovei**Gheorghe Neculaescu,**
director Cabinetul metodic al Minis-
terului Culturii**Alexei Rău,**
director Biblioteca Națională**Veta Ghimpu-Munteanu,**
redactor Teleradio-Moldova**Ion Bălțeanu,**
președinte Uniunea Meșterilor Popu-
lari din Moldova**Corina Burghilea,**
grafică**Cristian Șarban,**
design, tehnoredactareAdresa: or. Chișinău, str. București,
68, of. 313
Tel.: (+373 22) 22-37-86, 20-25-53
Fax: (+373 22) 20-25-55
E-mail: popapavel55@gmail.comMaterialele expediate redacției — în
variantă electronică, nu se reîntorc
autorilor.Articolele nu totdeauna vor cores-
punde cu poziția redacției.
Republicarea materialelor este per-
misă cu acordul redacției.**Tipar:** Editura „Notograf Prim” SRL**Indice de abonare:****PM 32118****Preț: 15 lei**

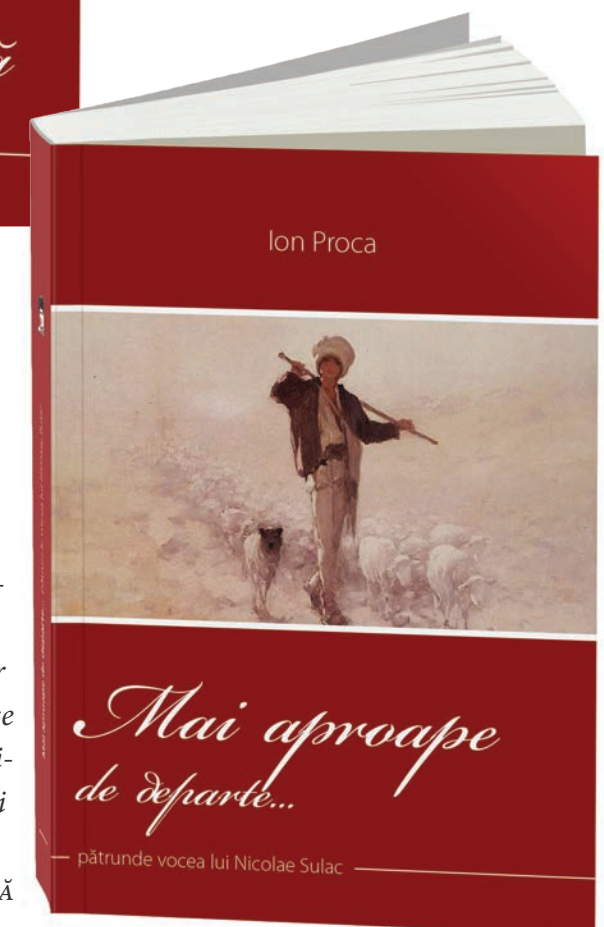
SUMAR

*** Luna Noiembrie	2
Calendar cronologic.	6
ELFRIDA COROLIOV Молдавский танец на балетной сцене	10
NADEJDA GOPRIN Rolul artei pedagogice în motiva- rea elevilor de a studia coregrafia.	12
VICTORIA TCACENCO Iurie Sadovnic — rapsodul neamului nostru	13
MARIA MOCANU „Nebunul ” care l-a urmat pe Stanislavski	14
AGNESA ROȘCA O viață cu aripi de cântec	16
ANDREI TAMAZLÂCARU Orfeu al nostru — Victor Botnaru	17
ELENA POSTOLAGHE Meșteșuguri populare artistice „Tezaur” — 2011	19
Чеботарь Ирина «Чуткая музыка всюду живёт»	21
Татьяна Гылка Национальный Фестиваль Книги и Чтения — 2011 в Окнице	22
ANGELA CRUCICHEVICI „Copilul de azi — viitorul de mâine”	23
LUDMILA NEGRI Festivalul Etniilor în raionul Fălești	25
MARIA SCOARȚĂ Dragoste, Speranță, Încredere ..	27
MARIA SCOARȚĂ Tudor Gheorghe la baștina Poetului	27
MARIA SCOARȚĂ Hangul din Coteala	28
MARIA SCOARȚĂ Sărbătoarea Vinului	29
ROMINA PLUGARU Tudor Plăcintă, șeful Direcției cultură și turism r. Hâncești	29
*** Emil Loteanu — artist al neamului	32

„Este infinit de trist când moare un om.
Este cu atât mai trist când moare un artist!
Dar este îngrozitor de trist și de împovără-
tor când un artist al neamului nostru —
cum este **Emil Loteanu** — moare într-un
oraș, mare, e drept, la Moscova, dar moare
printre străini. Și moare printre străini,
pentru că noi n-am reușit încă să creăm
acele condiții minime pentru ca toți fiii
acestei țări să se poată întoarce, să trăiască
și să moară acasă la ei.”

ADRIAN PĂUNESCU

„**Nicolae Sulac** e o figură legendară, și, ca
atare, se cere măsurat cu figurile coborâte din
legende. Mai ales se simte rudenția lui cu ciobă-
nașul mioritic. În felul lui de-a merge, de-a se
opri, de a prețui bunăvoința ca mediu ocrotitor
al cugetului se simte epoca păstoritului. Sulac se
are cu cântecul popular într-o asemenea intimi-
tate de parcă el singur și pentru voia bună a lui
le-ar fi scris pe toate.”

ION DRUȚĂ

SALUT DRAGĂ AMICE !

De nenumărate ori m-am întrebat dacă Revista „Realități Culturale”, fiind la al 5-lea număr, a reușit să vă sustragă psihologic, măcar pentru câteva clipe de la viața cotidiană dolidoră de atâtea griji și nevoi. Ar fi dumnezeiește dacă alături de năzuințele Dvs cotidiene „de unde să luăm și unde să punem ca să fie bine” persistă și respectul față de tot ce spiritual ne înconjoară: obiceiurile și tradițiile multiseulare, doina și balada, cântecul de leagăn și cel de joc înbobocit cu strigături, chiuțuri, diferite îndemnuri de a vă uni durerile și bucuriile într-o Horă a satului, într-un colind sau o hăitură cântată la geamul celor dragi, care să vă lumineze calea vieții cu noi speranțe întru credință și respect către bunii și străbunii noștri și cei care ne sunt alături zi cu zi.

Acestea ne sunt și eforturile noastre.

În acest context mă adresez tuturor împătimiților de frumos: instituțiilor de cultură/turism, muzee, biblioteci, școli de arte, conducători ai formațiilor artistice,

colaboratori ai caselor și căminelor de cultură, studenți și elevi, membri ai colectivelor de amatori —

**Vă invit
să abonați Revista
„Realități Culturale!”.**

Nu ratați șansa de a fi alături de frumosul tezaur spiritual al neamului, de a participa la conservarea și valorificarea lui, la educația copiilor noștri prin cultura tradițională, seculară a poporului.

Nu uitați să abonați „Realități Culturale” și pentru anul 2012!

Cu drag, Pavel Popa

TABLOUL REPUBLICAN DE ABONARE LA REVISTA „REALITĂȚI CULTURALE”, NR. 5:

Nr. d/o	Raionul/ Municipiul	Nr. abonați	Instituții de cultură
1	Drochia	11	81
2	Fălești	10	122
3	Rîșcani	10	99
4	Dubăsari	9	34
5	Hîncești	9	118
6	Florești	8	119
7	Soroca	8	125
8	Rezina	7	73
9	Bălți	6	23
10	Criuleni	6	61
11	Strășeni	5	71

12	Briceni	5	68
13	Anenii Noi	5	72
14	Cantemir	5	92
15	Cahul	4	103
16	Căușeni	4	84
17	Călărași	4	90
18	Ștefan-Vodă	4	67
19	Ialoveni	3	61
20	Dondușeni	3	48
21	Chișinău	3	68
22	Șoldănești	3	64
23	Ocnita	3	68
24	Telenești	2	97

25	Edineț	2	92
26	Ungheni	2	126
27	Glodeni	2	69
28	Orhei	2	127
29	Basarabasca	2	25
30	Nisporeni	2	68
31	Sîngerei	1	99
32	Leova	1	70
33	UTAG	1	81
34	Cimișlia	1	74
35	Taraclia	0	52
36	Alte instituții	360	

Noiembrie

În calendarul Gregorian, Noiembrie este cea de-a XI-a lună a anului și una dintre cele patru luni gregoriene cu o durată de 30 de zile.

Noiembrie începe (astrologic) cu soarele în semnul Scorpionului și sfârșește în semnul Săgetătorului. Din punct de vedere astronomic, luna noiembrie începe cu soarele în constelația Balanței, trece prin Scorpion și se sfârșește cu soarele în constelația Ophiuchus.

Numele lunii noiembrie (latină: November) vine de la cuvântul latinesc novem, nouă, pentru că luna noiembrie era a noua lună în calendarul roman.

Grecii numeau luna noiembrie Maimakterion. La noi, luna noiembrie, popular, se numește Brumar. Este timpul când sunt însămânțate toate grânele de toamnă și totul este gata pentru iernat. Acum cade bruma, apare promoroaca, iar vântul bate mai cu putere, toate acestea spunând ca iarna ce vine va fi blândă. Dacă în această lună va ploua mărunț, atunci iarna va fi grea.

Noiembrie începe în aceeași zi a săptămânii ca și Martie în fiecare an și ca Februarie cu excepția anilor bisecți.

Simboluri și semnificații

Potrivit tradiției astrologice, simbolurile specifice oamenilor născuți în noiembrie (1-21 noiembrie, zodia Scorpionului; 22 noiembrie – 30 noiembrie, zodia Săgetătorului) sunt floarea de crizantemă, pietrele topaz și citrin și arborii de castan și frasin.

Pietrele lunii noiembrie: Topazul și Citrinul

Citrinul intra și în componența ametrinului (împreună cu ametistul sau cuarțul fumuriu) sau a cuarțului bicolor, are o varietate de cuarț de culoare galbenă.

Numele provine de la frantuzescul „citron“, are un luciu sticlos și este de culoarea galben pal până la culoarea chihlimbarului. Culoarea galbenă este conferită de conținutul de fier.

Citrinul necesită purificare rară cu apă și săpun, este fragil, se zgârie ușor, poate fi confundat cu topazul galben, zirconiul galben sau sticla, nu se expune îndelungat la soare (își poate schimba culoarea) dar nu exclusa!

Este piatra recomandată pentru zodiile: Berbec, Taur, Gemeni, Leu, Fecioară, Balanță, Săgetător, Pești; pentru cei născuți în Noiembrie. Este considerat talisman norocos, talismanul celor născuți în anul Cocoșului. Citrinul posedă: energie specifică Yang, proiectivă și elemente specifice – foc. Se asociază cu planetele: Soare, Jupiter și Mercur; numărul asociat este 6; Se consideră piatra specifică numelui și se oferă la aniversarea de 13 și 17 ani (naștere sau căsătorie). Scopurile principale: succes în afaceri, prosperitate, comunicare, studiu, protecție, sănătate; Profesionele: comunicatori, profesori, oameni de afaceri, elevi, studenți.

Are efecte importante asupra purtătorului: posedă un rol protector foarte puternic; ferește de energii negative; protejează: somnul; împotriva răului (una din cele mai mari influențe în acest sens); călătoriile; surorile, familia; educația;

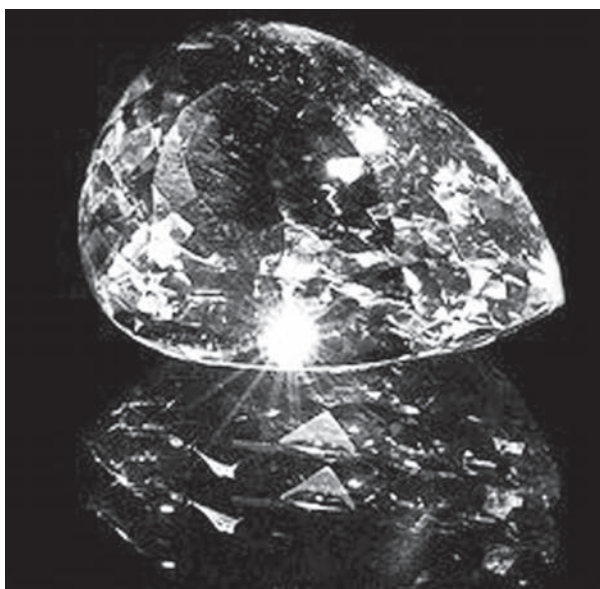

relațiile inter-personale; împotriva efectelor negative ale apărăturii electrice (radiatii etc). Ajută la: rezolvarea problemelor (inclusiv în familie sau cuplu); acțiune, inițiativă, a da startul; deșteptarea calităților psihice și parapsihice; concentrare și studiu; îndeplinirea dorințelor; protecție generală; integrare socială. Citrinul este bun pentru: comercianți (trebuie asezată în portofel, în seiful de bani, în casa de incasări sau în cameră, în care se țin registrele contabile); pentru cei care și-au pierdut încrederea în sine, pentru cei fricoși, timizi, îngrijorați, agitați, dezordonați, suspicioși, ineficienți, indeciși, necredincioși; elevi, studenți, pe perioada studiilor; profesii legate de comunicare. Amplifică și stimulează noile proiecte și începuturi, comunicarea, acțiunea, curajul, capacitatea de a pune în practică gândurile, ordinea, rigoarea, discernământul, luciditatea, plăcerea de a trăi, memoria, concentrarea, atenția, capacitatea de învățare, rezistența fizică și mentală, voința, încrederea, hotărâre, inițiativa, disciplina, energia mentală și fizică, respectul de sine, puterile psihice și parapsihice, abundența, succesul în afaceri și financiar, viața sexuală, claritatea minții, organizarea, eficacitatea, capacitatea de decizie. Reduce frica, depresia, în-doiala, nesiguranța, orgoliul, agitația, dezordinea, energiile negative, tendințele auto-distructive, coșmarurile, oboseala, excesele de energie. Aduce: căldură, bucurie, optimism, armonie, bunătațe, pace, fericire. Mărește puterea de vindecare a organismului. Benefic în caz de alergii, boli de nutriție, aci-

ditate gastrică, diabet, probleme de digestie, anemie, apendicită. Bun pentru circulația sangvină, inimă, mușchi, rinichi, tiroidă, timuș, sistem circulator și excretor, colon, ficat, digestie, splină, sistem urinar, cap, coloana vertebrală. Ajută la eliminarea toxinelor, regenerarea țesuturilor, menținerea greutateii. Îmbunătățește văzul. Scade dependența de diverse elemente: tutun, alcool, medicamente, etc.

Topazul, numit și „diamant săsesc” (de la sași) cu sistemul de cristalizare ortorombic, este un mineral din categoria pietrelor prețioase. După relatările naturalistului roman Plinius numele mineralului provine de la insula „Topazos” din Marea Roșie. O altă sursă a numelui provine dintr-o scriere sanscrită tapas ce înseamnă „foc”. În anul 1740 a fost un topaz fixat în coroana portugheză, acesta fiind numit

„Diamant de Braganza”. Mai des, Topazul se întâlnește având culorile: Incolor, galben, galben-auriu, roz, albăstriu, roșu-portocaliu, purpuriu, verzui, brun și multicolor. Prin iradiere, Topazul își schimbă culoarea devenind brun-verzui sau roșcat. Topazul este folosit frecvent ca o piatră prețioasă de valoare. Cel mai mare Topaz găsit până în prezent este un cristal de 271 kg, iar Topazul cel mai mare prelucrat (șlefuit) cântărește 4,2 kg. Se spune că Topazul este un diamant care aduce noroc și: te ajută să iei decizii corecte; stimulează simțul practic și grăbește succesul. Conferă carismă, spirit tânăr, creativ și optimist. Echilibrează energiile și risipește tensiunile.

Deasemenea: reglează metabolismul și previne îmbătrânirea. Ajută la vindecarea astmului, tuberculozei și altor boli ale căilor respiratorii. Elimină stresul, bolile de nervi și coșmarurile. Despre Topaz se afirmă că poate calma marea furtunoasă și se consideră că-i înzestrează pe bărbați cu înțelepciune, generozitate și inteligență - iar pe femei cu frumusețe și fertilitate, apără nativii din Balanță, Scorpion (babilonieni).

Topazul produce și o mulțime de efecte tămăduitoare: scade tensiunea arterială, tratează insomnia, lipsa apetitului, gutei, bolile de ficat; piatra se descarcă în apa curgătoare, apoi se reîncarcă imediat la soare. Topazul a fost din vechime considerat o piatră a prieteniei și se credea că avea darul de a opri hemoragiile, stările de mânie și demența, fiind piatră protectoare și aducătoare de noroc pentru cei născuți în luna noiembrie sau în ziua de duminică.

Crizantema — floarea lunii noiembrie

Legendele crizantemei, floarea de aur

Odată cu sosirea toamnei, grădinile mohorâte și pustiite de voiciunea florilor de vară sunt îmbogățite cu culori ferme și sobre ale crizantemelor. Mulți dintre noi nu știu că aceste flori sunt printre cele mai celebre și mai pline de

semnificații în mitologia și credințele oamenilor din întreaga lume. Crizantemele sunt originare din Europa, Asia și America de Nord. Până spre sfârșitul sec. XV, englezii le numeau „galbenelele porumbului”, dar, odată cu importul lor din Orientul îndepărtat, numele le-a fost preschimbat în acela al speciei, adică „chrysanthemum”. Numele de crizantemă conferit de către Carl Linnaeus, are semnificația de „floare gălbui-aurie”. De fapt, în limba greacă, el înseamnă, literar, „floare de aur”, fiind compus din „chrysos” (aur) și „anthos” (floare).

Menționată de Confucius în anul 500 îen., crizantema este cultivată în China de peste 3000 de ani, ea fiind supranumită „floarea orientului” sau „floarea vieții”. Crizantema face parte din cvartetul „celor mai grațioase plante” chinezești, alături de orhidee, bambus și „ume” (prunul chinezesc). O veche zicală din China spune: „dacă vrei să fii fericit toată viața, apucă-te să cultivi crizanteme”. Aceste flori sunt asociate cu vârsta înaintată și înțelepciunea.

Potrivit unei străvechi legende chinezești, în urmă cu 3000 de ani, un împărat a aflat că în insula Libelulei din Marea Răsăritului (Japonia) există o plantă magică înzestrată cu darul de a întineri oamenii, însă, întrucât putea fi culeasă numai de către cei nevârstnici, el a trimis către insulă o expediție formată din 12 tineri bărbați și 12 femei tinere. Odată ajunși pe insulă, după ce supraviețuiseră unei furtuni teribile și atacului unor șerpi de mare, ei nu au găsit nici un locuitor, și nici o plantă magică. Stabiliți pe insula Răsăritului, au devenit vestiți pentru cultivarea și negoțul cu crizantemele de aur. Într-o variantă japoneză, această legendă povestește, de fapt, nașterea imperiului japonez.

O altă poveste veche chinezească istoricește despre Keu Tze Tung, care fugise în valea Crizantemelor după ce ofensase un împărat. Pentru a-și potoli setea, el a fost nevoit să bea roua de pe petalele crizantemelor, devenind în acest fel nemuritor. Buddhiștii spun că acest dar i-a fost dat lui Tung întrucât

înainte de a bea roua, el scrisese pe petale un text sacru.

În China, crizantema, simbolizează adesea izolarea din viața publică a unui învățat. Această semnificație își are proveniența în actul poetului Tao Yang-Ming de a se retrage în grădina lui cu margarete, refuzând astfel o înaltă poziție oferită de către împărat.

Mitologia japoneză are o variantă aparte despre felul în care au ajuns crizantemele în Japonia. Conform legendei, la începuturile lumii, cerul era atât de aglomerat de divinități încât două dintre ele, zeul Izanagi și zeița Izanami, au fost trimise pe pământ, de-a lungul unui pod de nouri.

Cu această ocazie, zeița Izanami a creat zeii vânturilor, munților, mării, și a murit în timp ce dădea naștere zeului focului. Izanaghi a urmat-o pe zeiță pe tărâmul infernal al Noptii Negre, loc în care a rămas înfiorat de vederea unor groaznice lucruri și a fost hărțuit de Bătrâna Cotoroanță a Noptii Negre. Scăpat ca prin minune de fioroasa urmăritoare, Izanami a revenit pe pământ și s-a îndreptat către un râu pentru a face o baie de purificare. S-a dezbrăcat, iar atunci când hainele lui au atins țărâna s-au transformat în 12 zei. În mod asemănător, bijuteriile lui au devenit flori: una din brățări a luat forma unui crin, a doua pe cea a unui lotus, iar lanțul de la gât s-a preschimbat într-o crizantemă aurie. În fapt, crizantema a fost adusă în Japonia de către călugării buddhiști Zen, în anul

400 en. Ea a devenit un simbol pentru Mikado, fiind înfățișată cu cele 16 petale asemeni soarelui răsărind.

De-a lungul a 10 secole, emblema japoneză imperială a fost o crizantemă cu 16 petale. În războiul dinastiilor, început în anul 1357 și desfășurat pe un parcurs de 55 de ani, fiecare războinic din zona sudică purta o crizantemă galbenă, ca un semn al curajului. Cea mai înaltă distincție din Japonia este „Ordinul Crizantemei”.

Potrivit unei alte legende, în Japonia există un singur loc în care crizantemele nu se pot cultiva. Cu multă vreme în urmă, în orașul Hemeji, un nobil trăia

într-un castel impunător, încărcat de comori. Suspicios față de toată lumea, el nu îi îngăduia servitoarei lui, O-kiku, al cărei nume însemna crizantema, să atingă sau să îi șteargă de praf giuvaierurile. Într-una din zile, femeia a descoperit că dispăruse una dintre cele 10 prețioase farfurii ale stăpânului. După căutări zadarnice, cuprinsă de teamă și de rușine, ea s-a aruncat în adâncurile unei fântâni. Fantoma lui O-kiku a bătuit apoi castelul, noapte de noapte, numărând necontenit farfuriile și căutând-o pe cea lipsă. Din această cauză, nobilul și-a părăsit locuința, iar castelul a căzut pradă ruinii. Locuitorii din orașul Himeji, încântați de plecarea avarului nobil, au onorat-o pe O-kiku renunțând să mai cultive crizanteme în grădinile lor.

Festivalul anual al bucuriei din Japonia este dedicat sărbătorii florii crizantema. Văzută ca un simbol al soarelui, crizantema, cu aranjamentul minuțios al petalelor ei, este considerată de japonezi ca o reprezentare a perfectului.

Într-o legendă din Germania se povestește cum o familie sacră, din Pădurea Neagră, adunată în jurul unei mese frugale, cu prilejul unui Crăciun geros și plin de zăpadă, a auzit dintr-o dată, de afară, un vuiet prelung. La început au crezut că este vorba despre un zgomot făcut de vânt, dar când au deschis ușa, au găsit în fața casei un biet cerșetor. Pe dată, l-au adus înăuntru pe omul învinețit de ger, l-au învelit în păături și au împărțit cu el puținul de mâncare pe care îl aveau. La un

moment dat, păturile au căzut deoparte și au scos la iveală un bărbat în straie albe strălucitoare și cu o magică aureolă în jurul capului. După ce le-a mărturisit că el este Cristos, omul a părăsit locuința. A doua zi, în locul din fața ușii în care stătuse cerșetorul, au fost descoperite două crizanteme albe. De aici, se spune, ca a apărut tradiția germană care dăinuie și în zilele noastre, de se aduce în ajunul Crăciunului, în casă crizanteme albe care îl simbolizează pe Copilul Isus.

În Occident, cu prilejul zilei tuturor sfinților, există obiceiul de a se dărui crizanteme rudelor trecute în neființă. Aceasta își are originea în următoarea legendă... O fată, a cărei mamă era foarte bolnavă, se ruga zi de zi la Maica Domnului și îi oferea câte o floare cerându-i să nu îi lase mama să moară. Într-una din nopți, ea a avut un vis în care statua Fecioarei Maria o privea plină de compasiune, spunându-i: „Biată fetiță. Mama ta mai are numai câteva zile de trăit. Tot atâtea câte petale are floarea pe care vrei să mi-o dăruiești”. Fata s-a trezit cu ochii în lacrimi și s-a uitat la floarea pregătită pentru a fi oferită Maicii Domnului. Avea numai 5 petale. Asta însemna că mama ei mai avea numai 5 zile de viață. Disperată, a început să rupă fiecare petală în bucățele cât mai mici, până când floarea a ajuns să aibă nenumărate petale minuscule. Fecioara Maria a împlinit dorința fierbinte a fetei și i-a vindecat mama. De atunci, crizantema, care, se spune, avea la origine doar câteva petale, a devenit o floare încărcată cu numeroase mici petale, amintind astfel de rugăciunile fetei iubitoare și de infinita bunătate a Maicii Domnului.

Într-o altă legendă creștină, se spune că steaua care i-a condus pe Magi la Betleem, le-a arătat acestora, în cele din urmă, locul în care se născuse Mântuitorul, întrupându-se sub forma unei crizanteme aurii la intrarea în grajdul unde se afla acesta.

Semnificațiile simbolului Crizantemei

Pentru chinezi, floarea de crizantemă, în general, reprezintă odihna, liniște și viață senină, iar crizantema alba semnifică jelirea sau necazul. În Feng Shui, crizantema este un simbol al energiei Yang, având potențialul de a atrage norocul asupra unei case. Pentru japonezi, această floare este un însemn de viață lungă și fericire. În limbajul victorian al florilor, crizantema simbolizează:

- Crizantema galbenă – respingere blândă a avansurilor amoroase;

- Crizantema roșie – o propunere sau o invitație de începere a unei noi relații;

- Crizantema alba: o cerere de a fi sincer, „spune-mi adevărul”, „fii cinstit”.

În credințele orientale, crizantema este asociată cu chakra inimii. O practică comună de stimulare a chakrei inimii constă în concentrarea asupra frumuseții crizantemei, cu scopul de a face să înflorească frumusețea ascunsă în inimă.

Visul unei crizanteme indică o relevare a sinelui interior pe parcursul unei perioade tumultuoase a vieții. Poate reprezenta un interval de timp de profundă evoluție spirituală, datorită unor dificultăți sau unui conflict.

În unele țări din Europa, crizantemele sunt flori ale morții, fiind utilizate în ceremoniile funerare.

În calendarul floral chinezesc, crizantema este floarea lunii septembrie, iar în cel englezesc floarea lunii noiembrie.

Crizantema este darul specific pentru cea de-a treisprezecea aniversare a căsătoriei.

Crizantema este simbolul orașului Chicago.

Copacii lunii noiembrie

Castanul

În simbolismul creștin, fructele castanului, protejate de un înveliș acoperit de țepi, semnifică castitatea și sugerează triumful asupra cărnii reprezentate de spini.

Simbol divinatoriu al luxului, justiției, siguranței sau iubirii, **castanul** întruchipează în zodiacul arborilor onestitatea, o persoană de o frumusețe extraordinară care nu dorește să impresioneze, cu un dezvoltat simț al dreptății, vivace, un fin diplomat, care se irită însă repede datorită lipsei de încredere în sine, se simte neînțeleasă în dragoste și are dificultăți în găsirea unui partener.

Frasinul

Semințele de **frasin** au fost folosite din vremuri străvechi pentru ghicirea norocului în dragoste. Dacă semințele nu își făceau apariția într-un copac, proprietarul acestuia era sortit, conform superstiției, să nu aibă șansă în iubire sau noroc în ceea ce privește un eveniment din viitorul apropiat. Găsirea unei frunze de frasin avea proprietatea de a asigura succesul, cu atât mai mult cu cât era purtată de persoana care o descoperise.

Frunzele proaspete de frasin ținute sub pernă aveau darul de a atrage vise de premoniție. În nordul Angliei, se spunea că dacă o femeie purta o frunză de frasin în pantoful stâng îi era sortit să își întâlnească în curând viitorul soț.

Într-o altă credință englezească, lipsa semințelor înaripate ale frasinilor anunța moartea iminentă a unui monarh.

Calendar cronologic

1 NOIEMBRIE

- 1918** Apare la Chișinău revista „Școala Basarabiei”. Director Șt. Ciobanu, prim-redactor – Ap. Culea
- 1993** A luat ființă Uniunea Europeană în urma Tratatului de la Maastricht.

2 NOIEMBRIE

- Ziua tuturor sufletelor, în calendarul romano-catolic, în Mexic fiind numită „Día de los Muertos” (ziua morților);
- 1867** La Bardar-Lăpușna se naște Dionisie, episcop. Ca stareț al Mănăstirii Suruceni, a dezvoltat o activitate intens națională.

3 NOIEMBRIE

- 1899** La Chișinău ia ființă Societatea Muzicală și Școala Muzicală.

4 NOIEMBRIE

- 1911** S-a născut la Ciadâr-Lunga Mihail Guboglu, om de știință, care a lăsat o opera vastă.

5 NOIEMBRIE

- 1880** S-a născut la Pașcani Mihail Sadoveanu, scriitorul care a închinat pagini alese oamenilor și locurilor din Moldova de Răsărit.

6 NOIEMBRIE

- 75 de ani** de la nașterea lui Emil Loteanu, regizor de film, scenarist, actor, poet și pedagog, personalitate artistică de talie mondială (6 noiemb. 1936 - 18 apr. 2003).

7 NOIEMBRIE

- 100 de ani** ai Mariei Lătărețu, interpretă de folclor muzical românesc (7 noiemb. 1911 - 23 sept. 1972).

8 NOIEMBRIE

- 1927** Are loc deschiderea solemnă a Facultății de Teologie din Chișinău;
- Hramul or. Iargara: „Sfântul Dumitru”;
- Ziua Mondială a Zonelor Urbane.

9 NOIEMBRIE

- S-a stins din viață, la Cristești-Hotin, Alexandru Hâjdău, cărturar și patriot;
- Ziua Internațională Impotriva Fascismului și Antisemitismului;
- Ziua Mondială a Calității.

10 NOIEMBRIE

- 1910** Deputatul din Basarabia, Gulchin, declară în Duma rusă: „Trebuie să mă credeți, pe cuvântul meu de rus, că eu reprezint o provincie unde mai bine de 80% din locuitori sunt moldoveni”.
- 1935** S-a stins din viață la Chișinău principesa Natalia Dadiani, întemeietoarea Liceului de fete ce ia purtat numele;
- Ziua Internațională a Tineretului;
- 60 de ani** de la nașterea poetului și prozatorului Leonard Tuchi

latu (10 noiemb. 1951 - 4 noiemb. 1975).

11 NOIEMBRIE

- 60 de ani** de la nașterea dirijorului de orchestră în Ansamblul „Joc”, Gheorghe Sevcîșin (11 noiemb. 1951), Artist al Poporului din Republica Moldova;
- 1937** Are loc la Orhei dezvelirea monumentului lui Vasile Lupu.

12 NOIEMBRIE

- 1869** S-a stins din viață, la Iași, Gheorghe Asachi.

13 NOIEMBRIE

- 1940** La Chișinău, a trecut în lumea dreptilor preotul Mihail Berezovschi, muzicolog și compozitor;
- Ziua Internațională a nevătărilor.

14 NOIEMBRIE

- 1497** Ștefan cel Mare încheie zidirea Mănăstirii Neamțul;
- 1845** La Cernăuți se naște Zamfir Ralli Arbore, autor al multor lucrări privind Basarabia;
- Ziua Mondială de luptă împotriva diabetului;
- 100 de ani** de la nașterea graficianului Victor Rusu-Ciobanu (14 noiemb. 1911 - 12 mai 1981).

15 NOIEMBRIE

- 1936** Apare la Chișinău, cotidianul „Gazeta Basarabiei”, condusă de Ion Costin și H. Dăscălescu;
- 90 de ani** de la nașterea poetului și traducătorului Vasile Levițchi (15 noiemb. 1921 - 21 oct. 1997).

16 NOIEMBRIE

- 1485** Ștefan cel Mare bate pe turci lângă lacul Catlabuga, aproape de Cahul;
- Ziua Mondială a Toleranței.

17 NOIEMBRIE

- Ziua Internațională a Studenților;
- Ziua luptei Pentru Democrație;
- 85 de ani** de la nașterea lui Antonie Plămădeală, Mitropolit al Ardealului, Crișanei și Maramureșului, originar din Basarabia (17 noiemb. 1926 - 29 aug. 2005).

18 NOIEMBRIE

- 1791** La Iași se naște Alexandru Sturdza, fiul lui Scarlat Sturdza, primul guvernator al Basarabiei.
- 1934** La Chișinău se înființează o filială a Institutului Social Român, condus de prof. Gusti, care a manifestat un interes aparte pentru moldovenii dintre Prut și Nistru.

19 NOIEMBRIE

- 75 de ani** de la nașterea lui Nicolae Ghibu, scenarist de film (19 noiemb. 1936);
- 70 de ani** de la nașterea pictorului și graficianului Ion Sfeclă (19 noiemb. 1941);
- 60 de ani** de la nașterea politicianului Mihai Ghimpu (19 noiemb. 1951);

Ziua internațională a bărbaților.

20 NOIEMBRIE

1931 La Chișinău a fost sărbătorit maestrul George Enescu, cu prilejul împlinirii vârstei de 50 de ani. La gară este primit cu cântec și flori. A fost declarat cetățean de onoare al orașului Chișinău. Societatea Culturală îl proclamă membru de onoare.

21 NOIEMBRIE

Ziua Televiziunii.

23 NOIEMBRIE

1913 S-a născut la Culnaia Veche, regiunea Odesa, Nistor Cabac, poet din RASS Moldovenească, victimă a represiunilor staliniste din 1937;

60 de ani de la nașterea cântăreței de operă (soprană lirică) Svetlana Strezeva (23 noiemb. 1951).

24 NOIEMBRIE

1883 S-a născut la Talmaz-Tighina Ștefan Ciobanu, om de cultură și știință.

25 NOIEMBRIE

Ziua Internațională pentru Eliminarea Violenței asupra Femeilor.

26 NOIEMBRIE

1470 Un document în care Orheiul apare ca denumire de ținut, preluând numele de la târgul respectiv.

27 NOIEMBRIE

1818 S-a născut Aron Pumnul (m.1866), carturar român, lingvist, filolog și istoric literar, profesor al lui Mihai Eminescu;

130 de ani de la nașterea mezzo-sopramei Eugenia Lucezarschi (27 noiemb. 1881 – 1955).175 , considerată “o stea de primă mărime a operei europene, dar cu rădăcini în școala de canto basarabeană” (S. Pojar).S-a născut la 27/29 noiemb. 1881, în târgul dunărean Chilia, în familia unui notar. Se stinge din viață în 1955, la București.

1942 Se stinge din viață preotul Alexandru Cristea, profesor de muzică și compozitor. A pus pe note poezia lui Alexei Mateevici „Limba noastră”.

28 NOIEMBRIE

Ziua lucrătorilor din Agricultură și Industria Prelucrătoare (R. Moldova).

30 NOIEMBRIE

1811 Se naște la Miziurineț (departe de moșia strămoșească de la Cristinești) Alexandru Hâjdău, scriitor și cărturar; Ziua Românilor de pretutindeni; Ziua Mondială Impotriva Pedepsei cu Moartea.

SĂRBĂTORI INTERNAȚIONALE

Ziua Internațională a Zonelor Urbane

La 8 noiembrie, ecologiștii sărbătoresc Ziua Internațională a Zonelor Urbane. Această manifestare se desfășoară începând din 1949, în peste 30 de țări, la inițiativa profesorului Carlos Maria della Paolera, de la Universitatea din Buenos Aires, în scopul de a veni în sprijinul publicului interesat de soluții pentru planificarea dezvoltării orașelor, dar fără afectarea mediului înconjurător.

Conform profesorului argentinian „conflictul” dintre urbanizare și ecologie se poate rezolva prin schimbarea mentalităților, prin a evita separarea ideii de respect față de mediu pe de o parte și dezvoltarea durabilă a societății pe de altă parte. Prin marcarea în Calendarul Ecologic a datei de 8 noiembrie a fiecărui an, ca moment în care se celebrează

Ziua Internațională a Zonelor Urbane, s-a adus în prim-plan problema urbanizării și efectele ei asupra evoluției durabile a societății.

Urbanizarea nu este un fenomen nou și nici un produs al perioadei recente. Ea a apărut pe o anumită treaptă din evoluția societății, fără a oferi cale de întoarcere din expansiunea sa. Dacă în urmă cu peste 20 de ani existau doar două metropole cu peste 10 milioane de locuitori (New York și Tokyo), astăzi exista câteva zeci de astfel de aglomerări umane.

Ziua Internațională a Bărbaților

Ziua Internațională a Bărbaților (IMD) este un eveniment anual internațional sărbătorit pe 19 noiembrie. Inaugurat în 1999, în Trinidad, ziua și evenimentele sale au găsit sprijin din partea grupurilor de bărbați din Australia, Caraibe, America de Nord, Asia, Europa, Africa și Națiunile Unite.

Vorbind în numele UNESCO, director Ingeborg Breines a spus: „Aceasta este o idee excelentă și ar oferi un echilibru între femei și barbate”. Ea a adăugat că UNESCO a fost în așteptare cu nerăbdare să coopereze cu organizatorii IMD.

Obiectivele de celebrare a Zilei Internaționale a Bărbaților include îmbunătățirea relațiilor de gen, promovarea egalității de gen, și subliniind rolul pozitiv „modele masculine”. Este o ocazie pentru a sublinia discriminarea împotriva bărbaților și să sărbătorim realizările lor și

contribuțiile, în special, pentru comunitate, familie, căsătorie și de îngrijire a copilului.

Ziua Internațională a Bărbaților este sărbătorită în peste 50 de țări, inclusive Trinidad și Tobago, Jamaica, India, China, Statele Unite ale Americii, Singapore, Malta, Marea Britanie, Africa de Sud, Republica Moldova, Ungaria, Irlanda, Chana, Canada, Danemarca, Austria, Franța, Pakistan, Italia etc., pe 19 noiembrie.

Potrivit creatorilor săi, Ziua Internațională a Bărbaților evidențiază discriminarea împotriva bărbaților și băeților în domeniul sănătății, dreptul familiei, educație, mass-media sau

alte domenii. În ultimii ani, metoda de comemorare a Zilei Internaționale a Bărbaților a inclus seminare publice, activități școlare, radio și televiziune, marșuri pașnice, dezbateri, discuții panel, etc.

În 2009 au fost ratificate următoarele obiective generale:

- promovarea modelelor-eczemplu masculine, nu doar vedete de cinema, sport, dar de zi cu zi, oameni care trăiesc vieți decente, cinstit;
- a sărbători contribuțiile model a bărbaților pentru societate, comunitate, familie, căsătorie, de îngrijire a copiilor, și pentru mediul înconjurător;
- focalizarea atenției internaționale asupra sănătății oamenilor și al bunăstării: social, emoțional, fizic și spiritual;
- evidențierea discriminării față de bărbați;
- îmbunătățirea relațiilor dintre sexe și promovarea egalității de gen;
- a crea o lume mai bună, unde oamenii pot fi în siguranță cu un potențial maxim.

DIN TEZAUURUL SPIRITUAL AL NEAMULUI

Sfântul Mare mucenic Dimitrie, Izvorătorul de Mir — 8 noiembrie

Unul dintre marii sfinți mucenici, făcător de minuni și tămăduitor este Sfântul și marele mucenic Dimitrie, Izvorător de Mir (Dumitru).

Sfântul Dimitrie a trăit la Tesalonic (Salonic, în Grecia de azi) în vremea împăraților Dioclețian și Maximian (284-305). Provenea din una din cele mai nobile familii din Macedonia și era admirat de toți, nu doar pentru noblețea și frumusețea lui exterioară, ci și pentru virtuțile sale, înțelepciunea și bunătatea sa. Încă din tinerețe a devenit strateg și specialist în arta militară, așa încât în ciuda vârstei lui, a fost numit general al armatelor Tesaliei și proconsul al Greciei de către Maximian Galerius, Cezarul Greciei și al Macedoniei. Toate aceste onoruri nu l-au făcut pe Dimitrie să piardă din vedere lucrurile cele mai importante, și anume cele legate de mântuirea sufletului. Fiind evlavios și învățător al credinței în Iisus Hristos, își petrecea o bună parte a fiecărei zile cu învățarea și interpretarea învățăturii lui Hristos, în public și fără să se ascundă, așa încât mulți păgâni din Tesalonic și din regiune s-au convertit la creștinism, în ciuda persecuțiilor pornite de împărat împotriva creștinilor. Biruitor în războiul contra sciților, în drum spre Roma, Cezarul Galerius s-a oprit la Tesalonic pentru a fi aclamat de popor și a se sacrifica zeilor. Câțiva păgâni invidioși din oraș au profitat de această ocazie pentru a se plânge împăratului și a-l denunța pe Dimitrie că este creștin. Mânia împăratului a devenit furie, când a aflat că Dimitrie nu doar era ucenic credincios al lui Hristos, dar și predica public credința creștină. Deci a poruncit împăratul să fie prins sfântul și să fie pus într-o temniță umedă din sub-

solul unei băi publice. Și laudându-se împăratul cu un om al lui ce-l chema Lie și îndemnând pe oamenii cetății să iasă să se lupte cu el - căci întrecea acesta pe toți cei de vârsta lui la mărimea trupului și la putere -, un oarecare tânăr creștin, pe nume Nestor, mergând la Sfântul Dimitrie în temniță, îi zise: „Robule al lui Dumnezeu, vreau să mă lupt cu Lie. Roagă-te pentru mine”. Iar sfântul însemnându-l la frunte cu semnul crucii, îi zise: „Și pe Lie vei birui și pentru Hristos vei mărturisii”. Deci, luând Nestor îndrăzneală din cuvintele acestea, merse de se lupta cu Lie și-i puse semeția lui jos, omorându-l. De care lucru împăratul rușinându-se, s-a mâhnit și s-a mâniat. Și fiindcă s-a aflat că Sfântul Dimitrie a îndemnat la aceasta pe Nestor, a trimis ostași și le-a poruncit să-l străpungă cu sulițele pe sfântul în temniță, pentru că a fost pricina morții lui Lie. Și făcându-se aceasta, îndată marele Dimitrie și-a dat sufletul în mâinile lui Dumnezeu, făcând după moartea sa multe minuni și uimitoare tămăduiri. Apoi, din porunca împăratului s-a tăiat și capul lui Nestor.

Pomenirea Soborului mai-marilor Arhistrategi (arhangheli) Mihail și Gavriil (și Rafail), și al tuturor cereștilor puteri celor fără de trup.

La adunarea celor 9 cete, Serafimii, Heruvimii, Scaunele, Domniile, Stapăniile, Începătoriile, Puterile, Arhangheli și Îngerii.

Mihail, preaîncuviințatul mai-marile peste cetele puterilor celor fără de trup, și în Legea Veche și în cea Nouă a arătat ce este harul Evangheliei, și arată multe faceri de bine neamului omenesc. Că de vreme ce pizmașul și luptătorul mântuirii noastre, înălțându-se s-a mândrit împotriva Ziditorului său și a zis: „Pune-voi scaunul meu deasupra norilor” și laudându-se că „voi fi asemenea cu Cel înalt”, a căzut din cinstea de arhanghel, precum grăiește Domnul („Văzut-am, zice, pe satana, ca fulgerul din cer căzând”). Asemenea cu el și ceata ce era sub el, înălțându-se, a căzut. Acest de-a-pururea laudat, păzind ca o slugă credincioasă către Stăpânul și arătând multă nevointă spre neamul nostru, a fost rânduit de Atotputernicul Dumnezeu ca să fie mai mare peste cetele înțeleghetore. Că văzând, că a căzut vicleanul, a strâns cetele îngerești și a zis: „Să luăm aminte: Lăudat-au cu glas pe Domnul tuturor”, ca și cum ar fi zis: Să luăm aminte noi cei ce suntem zidiți ce au pățimit cei ce erau cu noi, care până acum au fost lumină, și acum s-au făcut întuneric.

Pentru aceasta, o adunare ca aceasta s-a numit Soborul îngerilor, adică lua-

rea aminte și înțelegere și unire. Acesta dar, marele folositor și de bine-făcător mântuirii noastre, înmulțind și întinzând spre mulți multe faceri de bine mântuirii, s-a arătat la mulți văzându-se. Că s-a arătat lui Avraam și lui Lot la pustiirea și pierderea Sodomei. Arătat-u-s-a lui Iacov când fugea de fratele său. Mers-a înaintea taberei fiilor lui Israel, când se izbăveau și au scăpat de robia și de chinul egiptenilor. Arătat-u-s-a lui Valaam, când mergea să blesteme pe Israel. Și către Iosua al lui Navi a zis, când l-a întrebat: „Eu, Arhistrategul puterilor Domnului, acum am venit”. Acesta a cufundat de tot și râurile ce se revărsaseră de păgâni asupra aghesmei și a locașului de închinare. Se află și altele multe ce se spun despre el în Sfânta Scriptură. Pentru aceasta și noi, având pe acesta ajutor și păzitor vieții noastre, prăznuim astăzi preacinstitul lui praznic. Împreună cu Sfântul Arhanghel Mihail, prăznuim astăzi și pe prea frumosul și prea veselitorul Arhanghel Gavriil. Pentru că și acesta multe faceri de bine a făcut neamului omenesc, atât în Legea Veche, cât și în cea Nouă. Căci în proorocia lui Daniil se pomenește însuși numele lui, când tâlcuiește Daniil visul ce a văzut pentru împărății mezilor și ai persilor și ai elinilor: „Gavriile, zice, fă-l pe acela (adică pe Daniil) să înțeleagă vedenia” (Daniil. 8, 16). Și iarăși același Gavriil a arătat aceluiși Daniil că după șaptezeci de săptămâni de ani, adică după patru sute nouăzeci și șapte de ani, are să vină Hristos. „Și iată, zice Gavriil, bărbatul pe care l-am fost văzut la începutul vedeniei zburând, s-a atins de mine ca în ceasul jertfei de seară. Și m-a făcut să înțeleg și celelalte” (Daniil 9, 21). Acesta este cel care a binevestit femeii lui Manoe că are să nască pe Samson. Acesta este cel care a binevestit lui Ioachim și Annei că au să nască pe Doamna și Stăpâna de Dumnezeu Născătoarea.

Iar în Legea Nouă, acesta a binevestit lui Zaharia, stând de-a

dreapta altarului tămâierii, că va naște pe marele Ioan înaintemergătorul. Acesta a hrănit și pe pururea Fecioara Maria doisprezece ani înăuntrul în Sfintele Sfințelor cu hrană cerească. Acesta însuși, și cine se îndoiește? a binevestit Născătoarei de Dumnezeu că va naște de la Duhul Sfânt pe Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu. Acesta s-a arătat lui Iosif în vis, precum zic mulți, și i-a zis să nu se teamă, ci să ia pe Mariam, femeia sa, că ce s-a zămislit într-însa este de la Duhul Sfânt. Acesta s-a arătat și pastorilor și le-a binevestit, că s-a născut Hristos Mântuitorul lumii. Acesta și în vis a zis lui Iosif să ia pruncul și pe Mama lui și să fugă în Egipt. Și iarăși acesta însuși i-a zis să se întoarcă în pământul lui Israel. Mulți însă din sfinții învățători și din scriitorii de cântări socotesc că dumnezeiescul Gavriil a fost și îngerul cel îmbrăcat în veșmânt alb, care, pogorându-se din cer, a răsturnat piatra de pe ușa mormântului lui Iisus, Dătătorului de viață, și a șezut deasupra ei. Și el a fost cel care a binevestit mironosițelor învierea Domnului. Și ca să spunem mai cuprinzător, dumnezeiescul Gavriil a slujit la iconomia tainei întrupării Cuvântului lui Dumnezeu din început până în sfârșit.

Pentru aceasta și Biserica lui Hristos îl prăznuiește pe el, împreună cu Arhanghelul Mihail, și cheamă harul și ajutorul lui, rugându-i ca prin ajutorul și rugăciunile lor, și în veacul de acum să aflăm scăpare de rele, și în cel ce va să fie să ne învrednicim de bucuria cerească și de împărăție. Amin.

Cu ale lor sfinte rugăciuni, Doamne, miluiește-ne și ne mântuiește pe noi. Amin.

Молдавский танец на балетной сцене

<<LUCEAFĂRUL>>. Vladimir Statnii - Luceafărul. Maria Poliodova - Cătălina.

повесть” В. Полякова был поставлен в 1938 году в Тирасполе на сцене Молдавского драматического театра одесским балетмейстером Ю. Сидоренко. Его исполнителями были актеры театра умеющие танцевать и студенты балетной студии. Посвященная борьбе с кулачеством, “Старинная повесть” претендовала на политическую значимость. Однако по средствам выразительности, повторяющим в хореографии танцы ансамблей народного танца, но уступающим им в технике исполнения, “Старинная повесть” не выполнила поставленной перед ней задачи. Являясь по многим признакам произведением массовой культуры, она, тем не менее, осталась на обочине этого направления, наиболее полно воплощенного в искусстве ансамблей народного танца. В результате “Старинная повесть” скоро сошла со сцены.

Второй национальный балет “Сестры” Л. Когана в хореографии Ю. Бойченко был поставлен в 1958 году в Кишинэу. Он отражал уже другие реалии времени. Его сюжет воспроизводил мотивы старинного крестьянского обычая – “не оставлять камня в доме” (младшая дочь не должна выходить замуж раньше старшей), что вступало в противоречие с новыми жизненными установками строителей социалистической колхозной жизни. Однако сюжет, поддержанный красочной, насыщенной фольклорными мелодиями, музыкой, способствовал созданию яркого театрального спектакля.

Молдавский танец был представлен в нем в двух формах – народно-сценического танца, стилизованного согласно требованиям балетного спектакля, и демиклассического, когда отдельные движения классического танца обрамлялись положениями рук и корпуса танца народного.

Лирико-героический балет “Рассвет” В. Загорского в хореографии В. Варковицкого, показанный в 1960 году в Москве на Декаде Молдавского искусства и литературы

ELFRIDA COROLIOV,
doctor, AŞ a Moldovei

отличали яркие, драматургически выразительные сцены, построенные на народно-сценическом танце, интересные демиклассические танцы подруг главной героини Аники и массовая заключительная “Молдовеняска”.

Второй национальный балет, “Сломанный меч” Э. Лазарева в хореографии Н. Даниловой и С. Дречина, показанный на Декаде, основывался на мотивах поэмы М. Еминеску “Стригой”. Однако от первоисточника в балете сохранились лишь имена главных героев. Мистика романтической поэмы была заменена фантастикой. Введены картины жизни мирного племени даков, которых нет в поэме Еминеску, как нет в ней и ведунов – старейшин племени аваров. Существенно изменен и образ Марии. В спектакле Мария после смерти не превращается в вурдалака и не несет гибель Аральду, увлекая в мир мертвых. В балете, напротив, ее любовь облагораживает Аральда и заставляет отказаться от военных походов.

В “Сломанном мече” национальных танцев было меньше, чем в “Рассвете”, и ограничивались они танцами демиклассического характера главной героини и её окружения.

Поставленный через десять лет хореографом М. Лазаревой одноактный балет “Арабески” Э. Лазарева был своеобразным молдавским авангардом. Он включал в себя лишь отдельные движения стилизованного молдавского народно-сценического танца, подчиненные сухой графике прямых и острых углов, ломанных линий

Через десять лет был поставлен следующий национальный балет “Андреш” З. Ткач в хореографии О. Мельника. Однако и в нем не произошло пластических открытий в использовании народного танца в балетном спектакле. В народных сценах использовались движения многократно стилизованные и уже ставшие своеобразными штампами в хореографии.

В 1983 году в спешном порядке, за месяц до празднования 25 - летнего юбилея Молдавского театра оперы и балета началась постановка балета “Лучафэрул” Е. Дога. Либретто написал Е. Лотяну по одноименной поэме

М. Еминеску. Он дал свою версию сценического воплощения, пожалуй, самого сложного философского произведения поэта, последнего из великих романтиков европейской литературы. И хотя на первый взгляд кажется, что написанная в форме поэтической сказки поэма “Лучафэрул” словно специально создана для балета, впечатление это обманчиво. При внешней простоте формы внутренний многосложный мир не поддается сценическому воплощению.

И хотя для Е. Дога сочинение балета было делом новым, ему в значительной мере помогал опыт работы

над музыкой к кинофильмам, драматическим и телевизионным спектаклям, а также сочинение хоровых и вокально-симфонических произведений. Органичное сочетание принципов симфонизма с национальной традицией позволило Е. Дога создать эмоционально-выразительную музыку в стиле неоромантизма, в котором сказался и его международный опыт воздействия на массового слушателя.

На постановку был приглашен ведущий танцовщик Украинского театра оперы и балета им. Т. Шевченко В. Ковтун. Он был известен как великолепный исполнитель балетных принцев и графов, инструментально чистого академического танца. С национальными танцами В.Ковтун не встречался даже в своей артистической практике. Постановка “Лучафэрул” была его дипломной работой на балетмейстерском отделении ГИТТИСа.

Хореографическую основу балета “Лучафэрул” составлял классический танец. Его средствами решались ведущие партии спектакля: Лучафэра, Кэтэлины, Кэтэлина, танцы придворных, свиты Кэтэлины, оживающих сил природы: роши, моря, средствами в неоклассическом танце воплощались метеориты. Гротесковый танец использовался в партии колдуньи, наделенной даром познания таинств иных миров и человеческих душ.

Молдавский, не фольклорный, а народно-сценический танец в стиле Ансамбля “Жок” использовался лишь в своеобразном концертном номере “Кэлушарий” на балу у Кэтэлины. Основные движения и целые комбинации “Кэлушарий” “Жока” перенес на балетную сцену бывший артист этого Ансамбля Ю. Горшков.

В 2007 году к 50 - летию юбилею театра была создана новая версия балета “Лучафэрул” Е. Дога. На его постановку пригласили широко известного во многих странах мира ленинградского балетмейстера Г.Ковтуна. Он создал грандиозный, красочный, зрелищный, с почти балаганскими по своей яркости сценами народного гуляния спектакль.

Г. Ковтун написал свое либретто “Лучафэра”. Его главным действующим лицом стал поэт М. Еминеску, несущий в себе весь мир, всю красоту, тепло Земли и земных страданий, но духовно устремленный к недостижимой смертному гармонии космоса. Вселенная возникает в его воображении в образе Лучафэрул, который спускается на Землю на своих огромных голубых крыльях из разверзнувшихся огненных небес. Едва он касается Земли, его крылья уменьшаются и темнеют.

Солнце, отец Лучафэра, пламенем огня освещающий Землю со времен Мироздания, воплощен в графически выписанной пластике танца, фиксирующей древневосточные иероглифы. Мать Лучафэра Вода холодна и прекрасна, словно нимфа. В их сыне Лучафэруле стихии Огня и Воды соединились в нерасторжимое целое, явив миру необычное явление, тяготеющее и к Космосу, и к Земле.

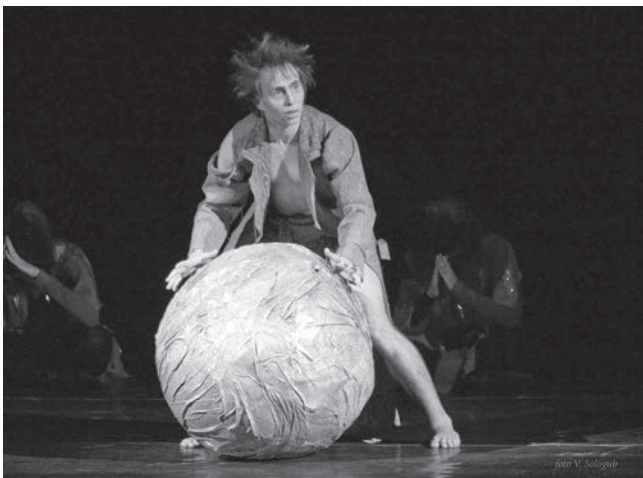
В воображении поэта Еминеску, Лучафэрулом овладевает свойственное смертным людям чувство любви, непозволительное для бессмертных созданий Космоса.

Сюжет балета движет М. Еминеску, судьба поэта в ее непреодолимых противоречиях земной жизни и высокой поэзии. В один из моментов он видит себя в новом

красивом фраке как приятие обыденной благополучной жизни, не исключающей взлетов поэзии. В любовных дуэтах Лучафэра и Кэтэлины, Еминеску как бы видит себя со стороны. Он то соединяет их в любовной страсти, то вдруг, услышав зов Космоса, разрывает их объятия и разбрасывает в разные стороны.

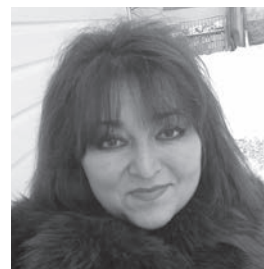
Артистом, в костюме, напоминающем костюм Арлекино. Еминеску появляется на празднестве, посвященном совершеннолетию Кэтэлины. Он элегантно представляет высоким гостям один танец лучше другого. Насыщенный цирковыми трюками танец шутов сменяет восточный дивный танец трех экзотических существ, напоминающий сплетающихся друг с другом змей, затем следуют два молдавских танца – один детский, другой – мужской. Однако ни в одном из них не конкретизируются региональные приметы, ни в хореографии, ни в костюмах. И хотя в сцене народного празднества на фоне молдавского ковра исполняются колоритные народные танцы, а вариации Кэтэлины и Кэтэлина построены на органичном слиянии классического со стилизованным молдавским танцем. Г. Ковтун называет свой балет не национальным, а наднациональным. Он подчеркивает это стилем западноевропейского рококо в движениях танца Отца и Матери, Кэтэлины и их придворной свиты, вневременными изысканными костюмами.

Проследивая развитие танца от эпохи к эпохе, нетрудно заметить, что по мере развития цивилизации уменьшается его значимость в общественной жизни. Утрачивая ритуальный, обрядовый характер, магическую значимость, танец сохраняется лишь как вид театрально-сценического искусства и развлечения. Его питательными соками до середины 80-х годов XX столетия был фольклор, который в концентрированной форме аккумулировал древнейшую, античную и средневековую хореографическую культуры. Заметное снижение количества художественных произведений, основанных на фольклоре, и, соответственно, форм их использования в балетных спектаклях и других хореографических сочинениях, привело к обеднению их лексического фонда, всеобщей унификации и стандартизации. С середины 80-х годов все ощутимее стало заявлять о себе новое время. В первом десятилетии XXI века в хореографии балета “Лучафэрул” Г. Ковтуна молдавский танец проявился в новом качестве как яркая, знаковая краска наднационального театрального спектакля.

<<LUCEAFĂRUL>>. Egor Șecapaciov- Eminescu.

Rolul artei pedagogice în motivarea elevilor de a studia coregrafia

NADEJDA GORPIN

Cel mai puternic imbold pentru ridicarea interesului cognitiv al elevului în studierea coregrafiei este profesorul. S-a adevărit faptul că nici-o mașină didactică, oricât de perfectă nu ar fi, nu-l poate înlocui pe profesor, din moment ce doar acesta poate altoi interesul pentru învățatură, fără de care instruirea nu poate avea loc.

Studierea coregrafiei este o muncă intelectuală și fizică, eficacitatea căreia depinde de mai mulți factori: dorința și voința elevului de a studia coregrafia, aptitudinile fizice și talentul, metodica predării coregrafiei etc.

Orice activitate coregrafică se efectuează pe baza unui motiv, iar motivația este setul dorințelor și emoțiilor care presează asupra voinței elevului de a se ocupa cu studierea coregrafiei. Dragostea pentru arta dansului nu este înăscută, ci se educă, se altoiește, se dezvoltă în cadrul activităților coregrafice în grădiniță, școală, colegiu.

Copiii care au talent și voință vor practica dansul fără a da dureri de cap părinților și profesorilor. Dar ce se întâmplă în cazul în care copiii sânt aduși de părinți la un curs de dans, contrar voinței lor? Cum să molipsești un elev neinteresat de coregrafie? Metode sânt mai multe. Una din cea mai eficientă este prezentarea avantajelor dansului asupra întregului organism. În lumea contemporană accentul cade pe imagine. Fiecare copil/adolescent vrea să arate bine, să aibă un corp armonios structurat, să aibă un mers corect și o ținută de învânat, iar cum dansul îți oferă acces la un corp sănătos și frumos – mulți elevi încep a-l practica anume pentru aceste avantaje.

Un alt motiv ce contribuie la decizia unui elev de a practica ore de dans ține de implicarea într-un cerc social mai larg, fapt care presupune nu doar integrarea într-un nou grup social, dar și participarea la diferite concerte, festivaluri, concursuri.

Totuși, unul din cei mai importanți factori care contribuie la motivarea elevilor de a studia coregrafia își are izvorul în pedagogie, în metodele de predare utili-

zate de profesorul-coregraf.

Să presupunem că elevul a venit la orele de coregrafie, fie din dorință proprie, fie impus de anumite circumstanțe. Din acest moment intră în joc profesionalismul coregrafului, calitățile și aptitudinile sale pedagogice, metodele de predare folosite, menite de a educa în elev plăcerea de a dansa, dorința de a învăța cât mai multe mișcări, stiluri de dans.

Dansul este o artă abstractă, deseori supusă formei, iar în momentul în care profesorul-coregraf reușește să creeze forme armonioase, coerente, care să aibă o putenică încărcătură senzitivă, energică, coregrafia capătă originalitate și frapează pe cei din jur. Ca și dansul, modul de predare trebuie să fie atrăgător, sugestiv, antrenant. Profesorul trebuie să stăpânească temeinic sistemul de cunoștințe și priceperi pe care îl predă, să-și organizeze ideile într-o expunere logică, clară, precisă.

Foarte mulți ar considera că este dificil, pentru persoane care nu au mai dansat până acum, să facă acest lucru. Însă, scopul și rolul practicii pedagogice este de a-l face pe elev să înțeleagă dansul ca mecanism, să descopere că toate elementele corpului se leagă între ele și dacă înțelege felul în care aceste motoare corporale funcționează - va ajunge un dansator bun. Această fază este cea mai complicată pentru elev, iar aici vine în ajutor măiestria pedagogică a profesorului-coregraf, care reprezintă capacitatea profesorului de a gândi, proiecta, organiza și conduce cu mare eficiență procesul de instruire și educare. Prin măiestria pedagogică se manifestă un complex de însușiri ale personalității, cum sunt atracția pentru activitatea coregrafică cu elevii, calmul, rabdarea, simțul măsurii, suplețea, fermitatea, spiritul de inventivitate și creativitate. De exemplu, pentru a face o piruetă, elevul trebuie să înțeleagă cum funcționează aceasta, ca mai apoi, să își dea seama că poate face mai mult de una și că poate executa alte mișcări, pe care nu le-a învățat propriu-zis. Aceasta se întâmplă pentru că majoritatea mișcă-

rilor derivă dintr-o structură de bază, iar profesorul trebuie să aibă capacitatea de a demonstra elevilor acest fapt. La acest capitol mă refer la capacitatea de instruire a coregrafului, care se rezumă la priceperea de a organiza materialul coregrafic și de a-l predă într-o formă accesibilă. Totodată, pentru a alege corect metoda de predare este necesar de a cunoaște elevul, de a-i descoperi interesele și aptitudinile sale și de a le direcționa spre progres și dezvoltare.

Competența didactică și maiestria pedagogică sunt de neconceput fără atașamentul sau iubirea față de elev. El are nevoie de afecțiune, prietenie, atașament, atitudine plină de căldură și înțelegere din partea profesorului. În caz contrar, atitudinea rece și distantă este dăunătoare relațiilor interpersonale ale profesorului cu elevii săi. Cu toate acestea, merită de menționat că afecțiunea pedagogică nu are scopul de a-i face favoruri elevului sau de a-i satisface anumite slăbiciuni. Dimpotrivă, aceasta trebuie să fie dictată de rațiune. Profesorul trebuie să fie autoritar, dar să excludă ofensarea elevului.

În practica mea de profesor de coregrafie în cadrul Colegiului Pedagogic Mihai Eminescu și coregraf al ansamblului Nistrenii (Sorocea), am reușit să găsesc formula perfectă pentru a-mi motiva elevii să intre și să rămână în lumea dansului. Am reușit să îmbin prietenia cu exigența, am încercat să găsesc picătura de talent din fiecare copil, pentru a o dezvolta. Iar celor care privesc sceptic și nu cred că dintr-un elev fără simțul ritmului poate ieși un dansator, le spun direct: Până și ursul poate să învețe a merge pe bicicletă! Din aceste argumente, întotdeauna am considerat că pasiunea pentru dans este ca un drog. Odata infectat, ai nevoie zilnic de mișcare, de emoții, ai nevoie de o doză din plăcerea pe care doar dansul ți-o poate oferi.

Atunci când profesorul reușește să-și infecteze elevii - vorbim de cea mai eficientă metodă de a-i motiva să devină „bolnavi de coregrafie”.

IURIE SADOVNIC – RAPSODUL NEAMULUI NOSTRU

DR. VICTORIA TCACENCO

Biografia artistului arată ca un discurs cronologic al istoriei muzicii noastre ușoare pe parcursul ultimii jumătăți de secol. După cum mărturește însuși Iurie Sadovnic, a început să cânte din fragedă copilărie, ca toți copiii de la țară. Dragostea sa față de muzică a fost moștenită de la fratele bunelului, autorul faimoasei melodii Moldovenească, melodie ce a intrat în „repertoriul de aur” al formației Joc. Anume Gheorghe Chilinciuc a fost primul profesor de muzică al viitorului cantautor. Tânărul muzician studia acordeonul, era membrul unei orchestre alcătuite din băieți din Susleni, care interpreta piese de muzică clasică și populară. Apoi a venit timpul „beatlomaniei” și, după cum ne relatează I. Sadovnic, el a confecționat prima sa chitară electrică. „În anii ceia, 1966-1967, - afirmă muzicianul - un băiat cu chitară era ceva nemaipomenit, era numărul unu din raion”.

De unde prelua cunoștințele și impresiile muzicale? Când era elev în clasa a VI-a participa la repetițiile formației Melodia din Orhei, iar în 1968 (pe când era elev în clasele a VIII-a - a IX-a) interpreta cântece franceze. În adolescență, pe care și-a petrecut-o la Susleni avea un aparat de radio vechi cu ajutorul căruia afla tot ce se petrecea în lumea muzicii, ascultând posturi de radio și din București, la care era difuzată și muzica legendarei formații românești Phoenix. Asculța și piesele formației Noroc, ai cărei membri erau idolii generației tinere de atunci.

În 1969 Iurie Sadovnic a obținut locul I la Festivalul Republican, organizat în cadrul Institutului Pedagogic Alecu Russo din Bălți, premiul mare al cărui era invitația să cânte în formația Noroc. Dar deoarece a fost mobilizat în armata sovietică, continue să cânte doar sâmbătă și duminică în orchestra diviziei, unde compune cântecele Căprioara și Am plecat în codrul verde.

Urmează activitatea în cadrul celor mai renumite formații de epocă: Sonor a lui Oleg Milștein și Orizont a Mariei Codreanu. În această perioadă lansează mai multe piese, printre care Mândro, cui mă lași pe mine, Căprioara, și își „inventează” întâmplător imaginea sa inedită de haiduc adevărat. Urmează Teatrul poetic condus de Andrei Vartic, Bucuria lui Petru Teodorovici, unde în cadrul unui repertoriu divers prezintă un mic recital alcătuit din 4-5 piese în stil folk. În 1981 participă la înregistrarea cântecelor pentru filmul Maria-Mirabela, autorii acestora fiind Eugen Doga și

Grigore Vieru. Menționăm faptul că Iurie Sadovnic cântă poezia lui Grigore Vieru pe parcursul întregii vieți, drept exemplu fiind albumul În limba ta, unde textele marelui poet cum ar fi Măicuța, Mi-e dor de tine mamă, Legământ, Lăsați apă de izvor, Noi pace vrem, Meditație, Dragă o Tee, Rugă sunt puse pe muzică.

Abia în 1983 visul de-o viață al muzicianului a devenit realitate: la Filarmonica din Chișinău a fost fondată formația sa de folk-rock - Legenda, cu care lansează cu mare succes albumele Legenda, Enigmatica femeie, Masa de piatră (ultimul a apărut cu sprijinul Fundației Soros Moldova). Viziunea artistică și sonoră a lui Iurie Sadovnic a unit cei mai buni muzicieni ai acestui deceniu - Alex Baltag, Sergiu Testimiteanu, Petrică Dumbarvă, Mihai Ionis, Alexandru Maximov, Igor Șevciuc și alții.

În ce constă unicitatea lui Iurie Sadovnic în muzica ușoară autohtonă? El nu cântă doar textele proprii, dar apelează și la capodoperele poeziei naționale și universale (Mihai Eminescu, Vasile Alecsandri, George Coșbuc, Adrian Păunescu, Lucian Blaga, Grigore Vieru, W.Shakespeare, L. de Vega, Nikolai Rubțov). El nu cântă doar muzica proprie dar și cântece semnate de alți compozitori autohtoni - Eugen Doga, Anatol Chiriac, Gheorghe Mustea. Dar

de fiecare dată păstrează caracterul individual bine pronunțat al creației sale, unde fiecare simbol și sunet e pătruns de spiritualitatea artistică și civică a sa.

Poetica cântecelor semnate și interpretate de Iu. Sadovnic pare multistratală, complexă și arată ca o fuziune organică a diferitor teme și motive - de la Măria sa Natură (Am să plec în codrul verde, Căprioara, Codreanuța, Și ploaia...) , prin istoria neamului (Haiducie, Cântec haiducesc), temele arhetipale (în cântecele Fața pâinii sau Gustul pâinii) până la motivele patriotice legate atât de istorie, cât și de contemporaneitatea țării (drept exemplu servind Transnistria sau Noi pace vrem). Sub aspect stilistic el sintetizează firesc moștenirea folclorică bogată a neamului nostru, intonațiile viabile ale diferitor categorii muzicale - bocet, baladă, litanii, imnuri.

Unicitatea acestei personalități artistice constă, în opinia noastră, în îmbinarea a două calități importante ce se referă la diferite aspecte ale creației sale. În primul rând, el și-a păstrat în cadrul situației economice, politice și socio-culturale brusc schimbate nu doar demnitatea personală de ar-

tist adevărat, dar și demnitatea genului pe care îl reprezintă, refuzând conștient comercializarea creației sale, „înjosirea” ei sub presiunea cerințelor pieței muzicale. A doua calitate constă în fuziunea organică a celor trei componente de bază ale cântecului - cuvânt, melodie (sau în sens mai larg, stratul sonor) și voce (deci, o manieră interpretativă) specifice lui Iurie Sadovnic. Nu întâmplător, N.Dabija afirmă: „Sadovnic a unit poezia cu cântecul. A făcut poezia cântec și cântecul

- poezie. La el aceste două genuri nu sunt doar înrudite, ci sunt un tot întreg. O simbioză, compusă din melodie, text și voce.”

Încheiem acest scurt eseu cu cuvintele autorului deja citat: **„Căntecele lui vin parcă din timpurile când muzica era rugăciune. Dar - și filosofie, dar - și îndemn la luptă, dar - și păstrătoare de tradiții”**.

„NEBUNUL” CARE L-A URMAT PE STANISLAVSKI

În 1976, un tânăr apără în fața unei comisii de la Filarmonică ca să susțină examenul pentru a fi angajat în ansamblul Mariei Codreanu. Tânărul cântă fără microfon, acompaniat la pian Oleg Milștein. După ce a ascultat puțin, directorul Filarmonicii, Mihail Murzac, a zis: „Din aceasta n-o să iasă cîntăreț”. Cineva, însă, a propus să mai fie ascultat o dată. Peste câteva zile, tânărul veni din nou la Filarmonică, cu chitara, cu tot cu microfon, zicându-și: „Fie ce-o fi!”. Și le-a zis, de inimă albastră, toate căntecele de-acasă: „Am să plec în codrul verde!”, „Pe drumul orheiului” ș.a.. De astă dată, Murzac a fost mai îngăduitor, mai lăsând de la el: „Fie cum ziceți voi”...

Când Maria Codreanu a plecat la Moscova și formația ei s-a desființat, tânărul trecu în ansamblul „Contemporanul”. Grație lui Mihai Dolgan, își lansă pisele „Căprioara”, „Mândro, cui mă lași pe mine”, „Șapte câni” ș.a. Însă cîntărețul preferă stilul baladesc, pe când maestrul Dolgan cel de jazz rock. Într-o zi, Petrica Teodorovici îi spuse: „Vino la „Bucuria”. Aici ai să cânți tot ce-ți dorește sufletul”. Dar, în curând, Petrică Teodorovici pă-

răsi formația, ca să se ocupe mai mult cu componistică. La „Bucuria” veni, doar pentru puțin timp, compozitorul Valentin Dânga.

Ceea ce „nu mergea” la Filarmonică, avea priză la cenaclul literar-muzical „Dialog”. Pe atunci, în muzica ușoară se cântau texte ieftine, compuse de amatori. El a fost primul, care a prins a „prospecta zăcămintele de metafore”, selectând cu mîgală poezia ce merită să fie cântată.

La o adumare, s-a luat la ceartă cu conducerea Filarmonicii, afirmând că muzica ușoară se află în criză din cauza lipsei unei colaborări dintre interpreți și compozitori, pe de o parte, și dintre poeți, pe de altă parte. „Ești nebun! Cum să cânți poezia publicată în cărți?”, i-a zis conducătorul artistic la Filarminicii, Gleb Ceaicovschi. Însă „nebunul” (așa i-a mers vestea în Filarmonică) și-a continuat calea, pe care au urmat-o mai târziu frații Aldea-Teodorovici, Anatol Chiriatic, Valentin Dânga ș.a. Estrada noastră a prins a înflori cu piesele scrise de ei pe versurile lui Grigore Vieru, Dumitru Matcovschi, Anatol Ciocanu, lansându-se, astfel, mai mulți interpreți de muzică ușoară.

Când a plecat Dânga de la „Bucuria”, Mihail Murzac îi propune să preia conducerea formației. Atunci, „nebunul” frumos îi amintește de cuvintele lui Stanislavski: „Ca să faci un teatru nou, trebuie, mai întâi, să-l demolezi pe cel vechi până în temelie”. Peste o lună de zile, directorul s-a dat bătut. Așa a apărut formația „Legenda”, care era o continuare a ceea ce a fost ansamblul „Haiducii”, înființat de el la Susleni, încă în 1967...

Artistul despre care am înșirat aceste rânduri se numește Iurie Sadovnic — Orheianul, care astăzi a ajuns la o frumoasă cumpănă de ani. Interpretul cincuașeză nedeșpărțit de chitară a refuzat, ca și Zinaida Julea, să-și facă „o cu-

mătrie” la Palatul Național. A preferat să stea acasă, pentru a îngâna între rude și prieteni cântecul său: „Am să plec în codrul verde/Să m-ascumd în iaba-i deasă/Și să-mi spun durerea deasă/La o pasăre măiastră”... Mulți ani cu sănătate, dragă Iurie Sadovnic, să vă ocrotească codrul orheian, pe care vi-l dorim veșnic verde...

Interviu realizat de Nicolae Raibu pentru ziarul Timpul, 14 decembrie 2001

Iurie Sadovnic: „Eu m-am plasat în mod firesc pe acea bază...”

Spirit de orientare tradiționalistă, deschis mereu către nou, Iurie Sadovnic preferă cântul simplu, nerostit până la el, uneori dulce și duios, sincer până la declarativism, alteori aspru și dur, direct și durut. Cîntărețul Iurie Sadovnic caută cuvintele cu sunet viu, cu intonații deosebite, caută cuvântul deschis, ca mai apoi să-l încerce pe strune de chitară, să-l înalțe prin muzică, să-i dea o energie interpretivă dublă.

Majoritatea versurilor cantautorului sunt de inspirație fonclorică. În formă de cântec, au sălășluit vreme îndelungată în inima și-n vocea cîntărețului. Cu dispoziție și intonație populară, prea simple, la prima vedere, versurile își schimbă coloritul și volumul la interpretarea lor vocală. Satul, codrul, izvorul, calul, piatra, iarba sunt reperele cele mai frecvente în versurile lui înnobilate de armonia și echilibrul poetic specific poeziei populare.

— Trăim vremuri incerte. Fiind asuprași de atâta incertitudine noi nici

nu mai suntem noi. Vorba lui Nichita Stănescu: „... suntem ce ținem minte despre noi că suntem”. Ce face artistul Iurie Sadovnic în atare condiții?

— Ce să fac... Uneori nu înțeleg în ce țară trăiesc. Includ aparatul de radio sau televizorul și recepționez șapte posturi în limbi străine. Eu nu am nimica cu aceste limbi, unele din ele chiar îmi plac foarte mult, dar în țara mea, în mod normal, eu vreau să știu ce mai face sau ce mai înregistrează în ultimul timp cutare sau cutare interpret.

Călătorind prin alte țări, cum intrăm în hotel, apăsăm butonul și aflăm imediat prin intermediu radiolui sau al televiziunii lor ce se întâmplă sau ce se cântă în țară respectivă. La noi când intră un străin în hotel, include TVA și-l vede pe Filip Kirkorov sau, în cel mai bun caz, pe Madona. Și e nedumerit, ba chiar e foarte nedumerit...

— Se vorbește în târg de rău, cum că n-ar mai fi modernă muzica folk. Așa e oare?

— Tot ce este adevărat nu se demodează. Dar postul de radio „Antena C” anunță o săptămână întreagă că la Orhei, la cutare colț, este un stâlp, apoi susține cu multă insistență cum că acel stâlp este sfânt, fiți siguri, o să plece încolo foarte multă lume să se închine...

— Ai ales stilul folcloric prin care te-ai și impus în cariera ta muzicală. Ai avut niște repere singure în acest sens atunci când ai pornit.

— În anii copilăriei și ai adolescenței mele îmi plăcea foarte mult fanfara din sat, îmi plăcea la nebunie „Zărzărica-Zărzărea”. La radiola din centrul satului cântau în toată plinătatea vocii lor Maria Tănase, Maria Lătărețul, Ioana Radu și nimeni nu împușca. Îmi plăcea enorm de mult muzica populară.

— Care, după părerea ta, a fost perioada cea mai frumoasă și mai înfloritoare în muzica autohtonă?

— Anii șaizeci – șaptezeci. N-aș schimba pentru nimic în lume anii 2002 pe anii 60-70 ai secolului trecut.

— Mi se pare normal, erai cu mult mai tânăr...

— Dincolo de faptul că eram mai tânăr, am fost frapat de acea abundență melodică extrem de valoroasă, la care mulți dintre interpreți se întorc și as-

tăzi, preluând câte ceva. Muzica de azi este săracă în melodie, tinerii fiind tratați cu o muzică de proastă calitate, spun asta cu mult regret.

— Când și unde a luat naștere formația „Legenda”?

— La Sulseni s-a înființat formația „Legenda”. Acolo am început să cânt melodii populare, pe atunci nu se numeau nici „etnopop”, nici „etnodascăl”. Mai apoi la facultate am cântat în ansamblul „Haiducii”, care avea de asemenea orientare ethno.

— O țineai într-o haiducie cu balade, cu pastorale... Nu știi dacă accepți constatările unor specialiști cum că muzica folk ar avea mai multe ramificații. Voi ați ales folk-rock-ul sau rock-folk-ul?

— Atunci când e vorba de rock-folk pui accent în mod deosebit pe rock, când e vorba de folk-rock pui accent mai mult pe folclor. Noi am făcut și una și alta.

— Poezia pe care o faci este un veșmânt pentru muzica pe care o compui sau invers? Ai editat de curând o carte pe care ai intitulat-o sugestiv „Am să plec în codrul verde”. Tot atât de decis ești a te refugia în codrul?

— Plecarea în codru e pentru a te mobiliza, pentru a-ți face ceata, pentru a da o ripostă, tot în codru pleci în poenița ascunsă pentru a te reântâlni cu iubita. Eu am avut în preajmă și codrul și apa. Nici chiar Creanga n-a avut o copilărie așa de minunată ca a mea. Copilandru fiind, treceam de trei ori Nistrul înot. Eram stăpân pe codri, văi, dealuri. Încă pe atunci constatasem că este absolut minunat să fii liberi.

— Acum înțeleg de unde vine dezinvoltura ta în scenă și nu numai...

Ai o frumoasă postorală în cîntecele tale, este autentică sau....?

— Se cântă la Nordul Moldovei, am auzit-o, am preluat-o și am cântat-o.

— Ce crezi tu despre muzica populară care se cântă astăzi la noi?

— Radiola din centrul satului m-a marcat profund. Atunci am auzit o muzică adevărată, o muzică de valoare. Eu m-am plasat în mod firesc pe acea bază. Acuma pot deosebi cu ușurință muzica populară făcută de cea autentică.

— Ce te supără în mod deosebit?

— Mă supără manelele, cântecele

de genul „Hai și-om bea, și-om bea, și-om bea/Că cu noi n-om mai lua...”. Cât de frumos este cântecul „De-aș mai duce-o pîn la toamnă...” Muzica populară este molipsită de o boală. Și poporul de asemenea este molipsit de o boală. Irina Loghin fiind întrebată de ce cântă manele, a răspuns senină: „Pentru că place lumii”. Da, dar lumea se împarte în proști și deștepți.

— Ne dăm bine seama de gustul estetic al consumatorilor de muzică, mai ales, ascultând emisiunile muzicale la cererea ascultătorilor.

— Adevărul e că între redactor și spectator sau radioascultător există antena educației poporului. Gustul poporului depinde de redactor în bună parte. Dacă redactorul transmite muzică proastă sau versuri proaste, n-ar trebui să ne mire de ce lumii îi place muzica proastă.

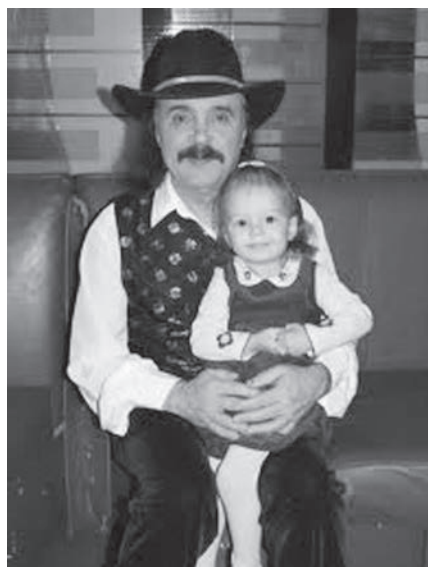
Cultura și rafinamentul redactorului înseamnă enorm de mult pentru cultivarea gustului estetic al poporului.

— Să ai grijă și să ferești „de scădere și de perversitate gustul poporului tău este un act de patriotism”, scria încă în secolul trecut Garabet Ibrăileanu.

— Lucru pe care-l săvârșesc zilnic mulți redactori de calitate ai emisiunilor radio și TV, pe care eu îi admir, îi respect și sunt mereu alături de ei.

August 1999

Interviu realizat de Maria Mocanu în: Interviuuri în do major Chișinău, Ethnomuzic, 2004.

O viață cu aripi de cântec

AGNESA ROȘCA

Privind într-o zi de duminică spre aceste locuri desfătate, Atoatedătătorul a lăsat să-i picure de uimire o lacrimă de argint. Și acel picur de rouă cerească a căzut pe o frunză și frunza a prins freamăt, iar freamătul glas tânguios de cântec... De atunci ocrotindu-ne, îmbărbătându-ne, cântecul nostru din moși-strămoși, precum Iordanul mitic, izvorăște din inimă și se întoarce în inimă, înălțându-ne neamul la muzica de sfere...

Acel care știe să aleagă din tezaurul cântecului nostru popular ceea ce i se potrivește sufletului său, vocii sale, respirației artistice, este un Ales. Dezvăluind miezul poetic, unduirea de doină a frunzei verzi, artistul veritabil se caută și se găsește pe sine, prin simțirea milenară transmițându-ne nouă, ascultătorilor, fiorul magic al comunicării cu cele divine.

Artistul Nicolae Gribincea este, fără îndoială, un asemenea ales, un asemenea descoperitor din izvoarele vii, în orice ipostază, în orice direcție își desfășoară harul. Domnia sa încearcă, înfiorat, adâncă apă a frumuseții, agheasmă a mântuirii, nelăsându-se ispitit de răsunătoare, efemere efecte. Monotonia îi displace, o evită, înțelegând cât de lesne se stinge un foc de artificii. Ceea ce-i îngrădește văzul, mișcarea, creația, îi repungă, el, Nicolae Gribincea, iubind libertate precum pasărea văzduhul țăriilor.

Astfel, mi s-a conturat, în multiplele ocazii, chipul deloc simplu al acestui neasemuit artist. L-am văzut dansând, l-am auzit cântând, am discutat deschis, fără eufemisme sau lauditive, despre sensul vieții și miracolul artei și am înțeles, bucurându-mă, că nasc și la noi oameni.

Având autentici pedagogi, părinții, în primul rând, dascălii de la școală,

profesorii de la Institutul de Arte, având parte de privilegiul prieteniei creatoare cu maestrul Andrei Tamazlăcaru, de încurajarea și aprecierea ilustrațiilor Nicolae Sulac și Nicolae Botgros, de fidelitatea „camarazilor de arme sonore”, precum Victor Butnaru și întreg colectivul ansamblului etno-

folcloric „Tălăncuța” Nicolae Gribincea a reușit să-și dezvăluie neostoită curiozitate intelectuală și prin intermediul nenumăratelor expediții folclorice și în calitate de conducător al studioului folcloric „Plăieșii” de la Liceul „Gheorghe Asachi” și al ansamblului folcloric ostășesc „Salvatorii”. Nicolae Gribincea rămâne un împătimit de carte, un cititor pasionat de literatură de speciali-

tate, consecvent în cele începute într-o desăvârșire. Am certitudinea că Nicolae Gribincea nu doar cântă, ci ne prezintă Cântecul, înfățișându-l lumii în cea mai autentică ținută, înălțându-l la titlul de domn al inimilor noastre. Ascultându-l, am avut întotdeauna senzația împlinirii întregului și, precum în fața unei minuni toate celelalte rămân uitate, m-am ales cu o clipă de înflorire a pomilor în luna mai...

Nicolae Gribincea, după cum au constatat specialiștii, posedă cel mai variat muzical, stilistic și interpretativ repertoriu, construit după datina și obiceiurile sărbătorilor noastre. Într-un Curriculum vitae, bineînțeles, abea de încap datele principale ale unei activități cu adevărat coplesitoare. Mă întreb, cu uimire, când a reușit Nicolae Gribincea să cuprindă atâtea zări și atâtea cântări, să învețe singur și să-i ia în horă și pe alții vădindu-se farmecul dumnezeesc al vieții și al dăruirii?!

Nicolae Gribincea nutrește o nostalgia, un dor, o dorință de neînvins de a mișca lucrurile din tipare înțepenite, el restaurează neconținut contururile și culorile străvechilor fresce de simțire, de cântec, răzuind gospodărește, până la atingerea strălucirii inițiale, arătându-ni-se împresărate imagini, stări, peisaje, istoria de spirit condensată în amprenta timpurilor trecute, redându-ne astfel mărturia de vrednicie, de măreți, de înstelată cultură a ceea ce sântem cu eterna generozitate a unui Părinte.

Nu în zadar Nicolae Gribincea care, precum s-a spus, „cântă sincer, cald, țărănește, cucernic”, a fost remarcat pretutindeni și în anii de școală la Mingir când recita atât de frumos poezii, și în anii următori când solistul elev cânta și dansa, și în perioada cătăniei la Sevastopol, și la facultate, și la munca organizatorică a culturii, și de la început

până astăzi la academia „Tălăncuța”, și în cadrul concertelor pascale, și în diverse festivaluri locale și internaționale.

Cu emoție am răsfoit diplomele ce i-au încununat munca, aceste „epistole sacre” ce poartă semnătura Mariei Bieșu, a lui Andrei Tamazlăcaru, a lui Tudor Colac, a diverselor instituții, precum Ministerul Culturii, Ministerul Învățământului, Tineretului și Sportului... Sânt dovezi, documente ce atestă hărnicia, harul, rodul, credința în artă, în oameni, în lumină a lui Nicolae Gribincea.

Drumul în urcuș, în munte, e greu, dar încântător. Un astfel de drum și-a ales Nicolae Gribincea și în orice manifestare se dezvăluie adevărata sa fire, caracterul românesc, bărbătesc, cu adevărat național. Mesager al ideii de frumos și bine, de autentic uman, Nicolae Gribincea dezvăluie mereu alte scilipiri de diamante ale cântecelor noastre populare, el însuși aranjându-le, din propriul zăcământ alcătuindu-se noi versuri, precum o Rugă sub cerul acest basarabean.

La cele peste 120 de cântece lirice culese de Nicolae Gribincea cu antene-

le fine ale cercetătorului atent la autenticitatea comorii, la partenerul colocvial care o transmite Poetul, Muzicianul, Pedagogul, adaugă astăzi și culegerea intitulată „Un caiet de familie”. În acest caiet, după cuprinzătoarea definiție a magistrului Andrei Tamazlăcaru, sunt adunate stimulări și relaxări pentru mlădițele neamului spre a le crește inima... Cuvintele, melodiile îi aparțin lui Nicolae Gribincea, iar rădăcinile sunt ale plaiului natal, ale adâncului de ființă

strămoșească.

În viața sa cu aripi de cântec, Nicolae Gribincea execută un impresionant exercițiu al memoriei colective al cărei scut de nădejde este. Căci la altarul artei ingenunche Nicolae Gribincea, înălțând cânturi de slavă celui Preânalt întru pace și prosperitate, întru dragoste și dor de acest pământ care ne ține neaplecați sub trecerea timpului, grație stelarului spirit, întru veșnicie.

ORFEU AL NOSTRU – VICTOR BOTNARU

ANDREI TAMAZLĂCARU
Uniunea Muzicienilor din Moldova

...E de la Chișinău..., de la Botanica.
E de la mămuca-sa (bunica) de la Cucuruzeni, Orhei.
E de la Dumnezeu dat să fie Mare Muzician. Trăsnit de muzică...

Mare artist – Polivalentă Ființă Creativă. Un foarte experimentat INSTRUMENTIST PROFESIONIST. Profesor la Academia de Muzică. Doctorand...

Om bun... Om neordinar... Iscoditor și inventiv în toate...

Om TĂCUT... Rar deschide gura... Rar închide ochii... Când cântă la cobză nici nu clipește din ochi... Iar URECHILE sale sunt ca niște „locatoare biologice” care-i asigură legătura sa cu Universul Spiritual al Lumii... Pur și simplu, El

comunică cu Lumea prin Muzică: cu tilinca, cu ocarina, cu fluierile, cu cavalele, cu cimpoiul, cu vioara, cu violoncelul, cu cobza, cu cornul, cu pianul etc.

INIMA Lui i se zbate pe tot ce SUNĂ și RĂSUNĂ...

ÎNDRĂZNEȘTE să scoată MUZICA din tot ce vibrează... și poate să modeleze un mesaj.

Este muzicianul care a „întins” pe Fața Cobzei COARDELE (strunele) așa cum și-au dorit s-o facă totdeauna vechii tradiționaliști. Cu alte cuvinte, a restabilit din ruini ACORDAJUL COBZEI CLASICE.

El „CÂNTĂ” DIN ISTORIE (fiindcă aude în timp și epoci) ȚIITURILE..., FORMULELE de ȚIITURI, de ACOM-PANIAMENT.

DESCOPERĂ..., nu-și dă seama de acest fenomen.

CÂNTĂ TOT ce se poate de cântat. Cântă pentru toți.

Are o ETICĂ (o ținută) FINĂ A SA – cine-i cunoaște „TACTUL”, câștigă... Câștigă și ESTETICA INTERPRETĂRII SALE. Dar... ACOMPANIAZĂ PE TOȚI CARE-I VIN ÎN CALE... Acompaniază orice și oriunde.

COBZA SA și-a închinat-o cu sfințenie tuturor studenților de la catedra Sa.

FACE CERCETĂRI DE TEREN cu studenții Academiei de Muzică. CONSTRUIEȘTE INSTRUMENTE MUZICALE (confectionează). Este autorul VICTOTOFONULUI și a VICTOROFONIEI... Face o ȘCOALĂ

PENTRU COBZĂ. PARTICIPĂ cu brio la toate Festivalurile Naționale și Internaționale unde este invitat (Georgia, Grecia, Rusia, Ucraina, Coreia,

Finlanda, Germania, România, Lituania, Letonia, Cipru, Spania, Bulgaria, Franța etc.). DIRIJEAZĂ Ansamblul Etnofolcloric „TĂLĂNCUȚA”, de la

Catedra de Canto Popular, AMTAP... Și multe alte pe care le-a reușit să le facă fiindcă TARE-TARE IUBEȘTE, și fiindcă este de la începuturi un fidel și DEVOTAT TĂLĂNCIST. Deci:

Un Mare PROFESIONIST

Un Mare ARTIST

Un Mare MUZICIAN INSTRUMENTIST — ORFEU AL NOSTRU, Victor BOTNARU de la Botanica, Chișinău.

Acest CD-u este doar o părțică din ceea ce a descoperit din cultura folclorică tradițională și a dat viață nouă. Contribuția maestrului este uriașă și sfântă.

TRĂSNIT DE MUZICĂ..., El, cu desăvârșire, este numai Muzică...!

AGNESA ROȘCA

ALBE ROZE S-AU APRINS

Neasemuiților artiști

Nicolae Gribincea

Și Victor Botnaru

Toate stelele visării
Scânteiază-n necuprins –
Peste suspinarea mării
Albe roze s-au aprins

Într-o clipă solitară,
Cu-al miresmei cald fior,
Ca o lacrimă-vioară
Bate-n inimă un dor.

Nu e pasăre pe ramuri
Să nu dea simțirii glas,
Timpul se răsfiră-n freamăt
În văzduhul de atlaz.

Toate stelele visării
Scânteiază-n necuprins –
Peste suspinarea mării
Albe roze s-au aprins.

Zarea din adânc respiră
Fragedele adieri,
Îngânând pe-o dulce lira
Lung șirag de dezmierdări

O cântare-i lumea toată,
O iubire orice glas
Primăvara când se-arată
În văzduhul de atlaz.

Toate stelele visării
Scânteiază-n necuprins –
Peste suspinarea mării
Albe roze s-au aprins.

MEȘTEȘUGURI POPULARE ARTISTICE „TEZAU” – 2011

ELENA POSTOLACHI
Doctor etnolog

Expoziția-târg a lucrărilor meșterilor populari, din cadrul sărbătorii „Ziua Națională a vinului”, a avut loc pe 8-9 octombrie 2011 la MOLDEXPO.

Această sărbătoare, din an în an tot mai mult își prinde rădăcini în viața multor oameni din capitală și cei veniți din satele republicii, la care avem și mulți oaspeți de peste hotare să admire frumusețea și originalitatea creației populare, să savureze mireasma și gustul vinurilor și bucatelor moldovenești, să cunoască unele aspecte ale tradițiilor din R. Moldova. An de an petrecerea „Zilei Naționale a vinului” și a expoziției „Tezaur”, conjugate cu diferite forme de deservire cu bucate tradiționale, ia amploare și-și îmbogățește repertoriul cu diferite expoziții și aspecte distractive pentru persoanele de toate vârstele. Interesante subiecte găsesc și însăși copiii în preajma obiectivelor celor în vârstă. Inclusiv în expoziția desfășurată unii meșteri au avut grijă a le crea și copiilor unele jucării distractive, dar cel mai sacru sentiment este că cei mici văd creația, văd frumusețea și varietatea obiectelor create din diferite materiale și de destinație diversă. Sunt convinsă că expoziția lucrărilor creatorilor populari este o bună bază metodică pentru profesorii de artă plastică și educația tehnologică, prezentând un diapazon larg, un asortiment foarte bogat de obiecte meșterite manual.

Expoziția „Tezaur” ca și multe altele, poate fi comparată cu un muzeu sub cerul liber, care de fapt este o prețioasă demonstrație a capacităților creative ale meșterșugurilor din țara noastră, deși nu toți au avut posibilitate să participe,

fiind toamna supraocupați cu lucrările de culesul roadei, unde fiecă zi e de aur, de mare preț și nu trebuie scăpată nici o oră – nici o zi cu soare. Îndeosebi este important acest lucru, deoarece meșterșugarii de la țară nu-s ruși, nu-s izolați complet de la grijile agricole, de la lucrările pământului, și pentru creație revine doar timpul liber și acel timp, pe care îl poate croi, acoperi cu comenzi în ale artizanatului. Însă expozițiile naționale, îndeosebi „Tezaur” este pentru meșterșugari o sărbătoare, pentru care ei se pregătesc cu noi obiecte, cu noi viziuni creative și răspund pozitiv la chemarea președintelui Uniunii Meșterilor

Populari – domnul Ion Bălțeanu, care îi așteaptă și-i încurajează, îi orientează cu sfaturi și-i protejează, ca cel mai vestit păstor al artizanatului popular. Un ajutor auxiliar, cu achitarea cheltuielilor de drum și o susținere organizatorică primesc meșterii și de la Ministerul Culturii prin intermediul Centrului de Creație Populară.

Expoziția a avut ca obiective nu numai promovarea artizanatului, dar și încurajarea meșterșugurilor la o competiție de prezentare a lucrărilor orientate la o simbolică a sărbătorii, la noi articole calitative și frumoase, bogate prin diversitate de expresii artistice, îndeosebi cu destinație utilitară și decorativă, dar bazate pe tradițiile populare. Deoarece problema zilei de azi și din viitor a fost și rămâne protecția și promovarea diversității de expresii culturale, care orientează la protecția diversității de

forme și expresii, la respectul reciproc între popoare și culturi, conștientizarea valorii acestei diversități la nivel local, național și internațional.

Încurajând și promovând formele culturale, ale creației populare se vor crea condiții favorabile a unui dialog etnocultural, asigurând schimburi de experiență, stabilirii unor punți de legătură și armonie în relații dintre popoare.

După o scurtă preambulă de argumentare a importanței diverselor forme de creație populară materială sau spirituală mă întorc la obiectivul realității focalizat la artizanatul din cadrul expoziției-târg „Tezaur”. Deja e foarte bine gândit ca expoziția să fie cu realizare de obiecte, ca meșterul să-și pună în valoare marfa adusă și vizitatorul să-și procure ceva pe plac. Fiindcă, numai o expoziție-concurs, fără vindere nu are sorți de continuitate.

Prin urmare, pentru a ține în obiectiv interesul meșterșugurilor de a munci creativ și inovațional, de fiecă dată, se organizează și o expertizare a lucrărilor prezentate la expoziție. Ca membri ai comisiei de experți sunt specialiști-etnologi, muzeografi responsabili de organizarea concursului care cunosc tradițiile artizanatului popular și care coordonează procesul de creație în publică. Și aici țin să menționez și să fiu adânc recunoscătoare organizatorilor expoziției „Tezaur — expoziție-târg” și

cu aspecte de concurs, care au reușit să adune circa 80 meșteri populari iscusiți din multe localități ale republicii, oferindu-i fiecăruia suporturile necesare expunerii.

Prin ce rămâne „Tezaurul-2011” important și cu deosebire de cele precedente? Au bucurat foarte mult obiectele de artă tăiate și sculptate în lemn, din argilă, din blănuri, piese croșetate și împletite, diverse suvenire din diferite materiale. Au fost îndeosebi mulți tineri meșteșugari cu viziuni proaspete și mai moderne în lucrări.

Bineînțeles, că nu a fost deloc ușor de a menționa pe cei mai iscusiți din toți cei iscusiți meșteri, fiindcă, fiecare a depus stăruință în lucrările sale. Astfel au fost luate în vedere un șir de factori, pentru a trezi interesul și a promova tinerele talente, noi meșteșugari, luând în considerație genul de creație și calitatea lucrărilor, șansele de realizare la târg etc.

Ca rezultat al dezbaterilor comisiei de jurizare s-a decis să fie premiați următorii meșteri, reprezentând diferite domenii de artizanat, de înaltă calitate, bazate pe tradiții seculare.

În domeniul vechiului și permanentului meșteșug – arta obiectelor de ceramică tradiționale și moderne au fost menționați Semion Stoica (Chișinău), Sergiu Tutunaru (s. Cupcin, r-nul Edineț), Ruslan Scutelnic – suvenire din argilă (mun. Chișinău);

Un loc deosebit de impunător, la expoziție, au ocupat lucrările iscusiților meșteșugari – lemnari, sculptori în lemn și a. În acest domeniu apreciați cu premii au fost: renumitul Valentin Colin (reprezentant al dinastiei fraților Colin din s. Pohoarne, r-nul Șoldănești), Grigore Posternac (mun.

Chișinău, prin piesa simbolică „Globul pământului e al vinului, dar cepul e în Moldova” și alte piese sculptate); Nicolae Teișanu – prin sacrele icoane sculptate și a.; Andrei Tihon – obiecte frumoase din lemn și îndeosebi buciul străvechi.

Ca artă iscusită s-au arătat icoanele, cărțile de metal meșterite de Valeriu Dorogan (or. Florești). Permanent și cu ardore activează unicul meșter în arta pieilor care confecționează chimire de piele foarte necesare bărbaților la ajustarea coloanei vertebrale și la ridicarea greutăților – meșterul Dumitru Daraban din Ialoveni.

Nu-i atât de îndemânatic de a face obiecte de artă din foi de porumb și paporă, dar în mâinile meșteritei Alexandra Moraru (din s. Mitoc, r-nul Orhei) foile de paporă ascultătoare servesc la confecționarea coșurilor, rogojinelor ecologice necesare omului în gospodă-

rie și odihnă.

Cu regret, în anul acesta ca și o tendință din ultimul timp puțin au fost prezentate genurile tradiționale de bază, reprezentative culturii etnice, și anume în arta alesului de covoare, portul popular, broderie, croșetare, ce demonstrează că arta femeilor e pe cale de a fi uitată, neglijată. Aici concursul a fost mai dificil, scoțând în evidență renumitele genuri amintite prin frumoasele și veritabilele costume naționale

confectionate de Î.I. „Casa Cristea” sub coordonarea și promovarea acestor valori – adevărate cărți de vizită a neamului, neobosite și celui mai perfect specialist în acest domeniu Maria Cristea.

Covoristica, asemenea costumul popular, a fost prezentată numai de Nina Crăciun din Tabora, r-nul Orhei, demonstrând covorașe-suverire și lăicere într-o nouă manieră cu figuri dreptunghiulare.

În domeniul broderiei și croșetării, îndeosebi în simbolică sărbătorii consacrate Sărbătorii vinului a strugurelui s-a manifestat Silvia Antohi (o. Fălești) cu fețe de masă și goblenuri calitative brodate.

Tricotarea și croșetarea au lăsat multe admirații ale vizitatorilor la piețele vestimentare ale Elenei Platon (Chișinău).

În afară de acești enumerați mai sus, care au fost menționați încă mulți meșteri au meritat să fie înscrși în lista celor mai reprezentativi, așa ca Victor Cojan cu multiple și foarte frumoase și calitative bondițe, căciuli și blănuri, lemnarul Ion Tocan, Î.I. „Atelierul”, mulți ceramiști, care cu adevărat au progresat în calitatea și frumusețea obiectelor. Dar nu-i posibil în fiecare an să-i menționezi pe toți, dar îi încurajăm și-i apreciem pe toți cei care se stăruie.

P.S. Și în final, le mulțumesc tuturor creatorilor populari, care se stăruie să țină aprinsă lumina continuității în crearea de valori tradiționale viabile zilelor de astăzi, dorindu-le mult har și sănătate, mediu ambiant în crearea valorilor naționale, iar celor care îi admiră – conștientizarea importanței de ocrotire și promovare a creației populare autentice.

Totodată nu pot să-mi permit să nu fiu sinceră cu cei care au vizitat expoziția și cu cei care vor să se includă în procesul de creație, sunt în căutare,

vă propun să îmbrățișați domeniul de artă, pentru care aveți materie primă locală (lână, lemn, salcie, blănuri, fibre, pânzeturi etc.) și creați obiecte necesare — utile și frumoase, parțial modernizate și nu pierdeți timpul cu

nimicuri amatoricești, care nu au rădăcini în tradițiile neamului. Aș dori să vedem la viitoarele expoziții piese vestimentare tradiționale și moderne, țesute și brodate, croșetate și împletite, din blană și pânze ecologice la prețuri rezonabile.

E în mare degradare alesul covoarelor și țesutul decorativ al obiectelor din lână și bumbac, nu am văzut prosoape frumoase moldovenești de nuntă, seturi de șervețele, batiste de nuntă, și m.a. Mă adresez femeilor, nu fiți indiferente față de pierderea zestrei tradiționale, întoarceți-vă la domeniul de creație și apropiați de voi

fiicele și nepoatele, folosiți timpul cu eficiență și creați obiectele necesare, nu permiteți kitschului și sinteticii să vă ia locul obiectelor manuale create cu suflet și dragoste.

SĂRBĂTORI TRADIȚIONALE

«Чуткая музыка всюду живёт»

ЧЕБОТАРЬ ИРИНА

Библиотекарь Салона Искусств

1 октябрь — Международный День Музыки. Впервые он отмечался 36 лет назад и был утверждён по инициативе известного американского скрипача, дирижёра и музыковеда, председателя Международного Музыкального Совета при Юнеско, ученика Джорже Энеску Иегуди Менухина. Одним из инициаторов праздника был замечательный русский композитор Дмитрий Шостакович. Не смотря на сравнительно молодой возраст, во многих странах Международный День Музыки принято праздновать с большим культурным размахом. И Молдова не стала исключением из правил. Во всех городах республики традиционно чествовали Музыку, отдавая ей дань любви и уважения, понимания, что без Музыки краски мира поблекнут, а жизнь человечества станет скучной и неинтересной.

30 сентября в Окницкой Школе Искусств зазвучали торжественные фанфары, оглашая начало удивительного действия, посвящённого Музыке. А кроме того к традиционному празднику приурочили ещё одно, не менее значительное событие: посвящение первоклассников Школы Искусств в юные музыканты и юные художники. В этом году в ученический коллектив школы влилось 65 малышей. Потому главной задумкой организаторов мероприятия было вовлечение этих ребят в действие, происходящее на сцене и в то же время демонстрация успехов учеников средних и старших классов, чтобы у первоклассников и их родителей, которые тоже присутствовали в зале, сложилось чёткое представление о том, чему учат в школе Искусств, о её, несомненно, высоком уровне. А чем можно привлечь ребят младшего возраста, если не сказкой? Но сказка должна быть не простой, потому что школа не простая. Новорожденная сказка была всецело посвящена искусству, а двери в её волшебный мир открыли ведущие праздника Бородавкин Дмитрий и Врабие Екатерина. И вот появились на сцене удивительные герои Мажор и Минор (Алайба Да-

ниел и Деменчук Александр), скоро к ним подключилась волшебница Гамма (Гараз Лаура). Ребята не только разыгрывали пьесу, но и сопровождали её игрой на скрипках, что было не простым, но в то же время успешно выполненной задачей. В мире музыки, как и везде, есть не только положительные герои, увы, отрицательный фактор присутствует везде. В музыкальной сказке этим фактором стали Мистер Скрип (Станчу Владислав) и Фальшивая Нота (Забудко Анна Мария). Они предприняли, к счастью, безуспешную попытку снабдить первоклассников вредными советами. Скоро в сказочную семью музыкантов влились художники: Карандаш, (Бештанько Даниел) безнадежно влюблённый в красавицу Гамму, и его подруга Кисть (Палка Диана) уверенная в том, что сможет помочь окрылённому чувствами художнику. У живописцев тоже есть отрицательная сторона – Мазня, её сыграла Рущак Надежда. Хитроумная Мазня похитила Гамму. Кто же наведёт порядок на сцене и освободит пленницу? К счастью для всех, из далёких стран прибыли Фея Звуков (Спичак Корина) и Принцесса Нота (Горох Андрея). Как во всякой сказке всё

закончилось благополучно: плохие герои исправились, Гамма, ответила на чувства Карандаша, освободившего её. По окончании повествования Полищук Арина прочитала стихотворение о художниках, после чего сказочные герои внесли в зал два пирога для первоклассни-

ков. Итогом мероприятия стал торжественный выход преподавателей на сцену. Прозвучали поздравительные речи заведующей районного Отдела Культуры Белоношка Людмилы и директора Окницкой школы искусств Зара Елены.

Отличительной чертой празднования Международного Дня Музыки в Окницкой Школе Искусств было то, что сказочная постановка не помешала организаторам устроить настоящий концерт. Выступления учеников школы влились в пьесу и не мешали, а напротив, обогащали действие. Из первоклассников тоже выделилась выступающая: Селивёрстова Элина, она исполнила песню «От улыбки».

Если где-то во Вселенной существует Эвтерпа – муза покровительница Музыки, она осталась довольна тем, как чествовали её в нашем городе.

Национальный Фестиваль Книги и Чтения — 2011 в Окнице

ТАТЬЯНА ГЫЛКА,
библиотекарь Окницкой
городской библиотеки.

31 августа стартовал первый выпуск Национального Фестиваля Книги и Чтения, посвящённый в этом году известному молдавскому поэту Григорию Виеру. Приуроченный к традиционному празднику „Limba noastră”, Фестиваль имеет некую символическую окраску, так как Григорий Виеру несёт в себе образ живого молдавского языка, его традицию и глубину восприятия. При жизни Григорий Виеру много сделал для развития и сохранения национального языка для будущих поколений.

День открытия Фестиваля в Окнице выдался тёплым и солнечным, будто бы природа решила поддержать участников и гостей праздника, ко-

торый состоялся у Аллеи знаменитых людей района. Окничане, среди которых были приглашенные заместитель председателя района Андрей Цопа и примар города Окница Галина Залевская, стали свидетелями яркого торжества, открытого ведущими Кручкевич Анжелой и Гуйван Ивановом. Библиотекарями была организована бесплатная «Книжная ярмарка», на которой окничане имели возможность выбрать любую понравившуюся книгу на память о первом выпуске Фестиваля. Праздник проходил на фоне ярких декораций, оформленных библиотекарями в тесном сотрудничестве с Домом Культуры. В празднике приняли участие танцевальные

коллективы Дома культуры. На празднике были награждены грамотами самые активные читатели Окницкой городской библиотеки, самые читающие семьи 2010 - 2011 годов. Юные читатели библиотеки с удовольствием приняли участие в Параде костюмов сказочных героев.

2 сентября на сцене Школы искусств были продолжены мероприятия в рамках Фестиваля. Вниманию публики были представлены выставки: «100 книг, которые потрясли мир» и «Книги – юбиляры 2011 года», «Vierul sufletelor noastre». Открыла встречу директор Окницкой городской библиотеки Тарабан Майя, которая рассказала о целях и задачах

Фестиваля Книги и Чтения. Зрителям была представлена литературно-музыкальная композиция по творчеству Г. Виеру, которая была подготовлена Гуйван Ириной, Морарь Родикой и Чугунниковой Натальей, библиотекарями Окницкой городской библиотеки с участием учащихся гимназии города, читателей библиотеки. В продолжении праздника актёрами литературного театра «Магия Слова» была подготовлена театральная композиция о жизни и творчестве великого поэта. Образ Григория Виеру безупречно воплотил ученик 10-го класса лица «Дм. Кантемир» Бородавкин Дмитрий, его партнёршей была одноклассница Щербань Илона. Каждый актёр воплощал собой определённую часть жизни известного поэта. Струтинский Андрей и Лесник Алевтина представили публике картины детства поэта, а выступления

Терехова Анатолия и Красниковой Любви позволили зрителям взглянуть на молодость Григория Виеру и его любовь. Шестаков Владислав и Врабие Екатерина очень трогательно раскрыли образы матери и отца поэта. Актёры и зрители были одно дыхание. Цель библиотекаря и режиссера библиотеатра «Магия Слова» Чеботарь Ирины была достигнута. Перед зрителями очень убедительно восстал Образ любящего Сына, Ребенка Войны, Патриота, Человека – Образ Григория Виеру.

3 сентября заключительным аккордом Фестивальных дней стало заседание библиотечного женского клуба «La Teiul...», организатором и ведущим которого является библиотекарь Морарь Родика. Помимо традиционных страниц клуба «La Teiul...» на этот раз главная страница была посвящена Григорию Виеру. Женщины, члены клуба с удовольствием распевали песни на стихи великого поэта, углублялись в вехи его биографии, вспоминали незабываемые встречи с поэтом, когда он посещал Окницкие края, приезжая на родину Константина Стамати, Эмиля Лотяну, Теодора Негарэ и других талантливых и известных наших земляков.

5 сентября 2011 года Национальная библиотека республики подвела итог Национального Фестиваля Книги и Чтения. К великой радости наших читателей и библиотекарей Окницкая городская библиотека награждена Дипломом Лауреата за участие в конкурсе «Самые лучшие публичные библиотеки организаторы Чтения», подписанным Министерством Культуры, Национальной Библиотекой и Национальной Комиссией ЮНЕСКО. Читательница из Окницы Цимбалюк Оксана вошла в десятку лучших читателей. Окницкая семья Маноил Сергея и Алёны вошли в десятку самых читающих семей.

Мероприятия в рамках Фестиваля состоялись также во всех городах и сёлах Окницкого района. Спасибо всем за прекрасный и долгожданный проект об организации Фестиваля, который позволит нам, библиотекарям, сохранить и впредь бесспорно Высокий Статус, Роль Книги и Чтения в формировании Личности и Гражданина Республики Молдова.

До свидания Национальный Фестиваль Книги и Чтения – 2011, до встречи Национальный Фестиваль Книги и Чтения – 2012.

„Copilul de azi - viitorul de mâine”

ANGELA CRUCICHEVICI,
regizor, Casa de cultură Ocnița.

***Oamenii cresc din copii de ieri
Și noi, și voi; și ei!
Doar cu copii de mâină putem,
Lumea s-o schimbăm!***

La 15 septembrie 2011, în orașul Ocnița, în scuarul „Aleea personalităților marcante”, a avut loc lansarea Tere-nului de joc aferent bibliotecii în cadrul proiectului „Copilul de azi – viitorul de mâine”, elaborat de Biblioteca publică orășenească Ocnița (director executiv al proiectului – Maia Taraban, director BPO Ocnița) și S.A. Stimul or. Otaci (asistent al proiectului Oxana Zaveidei). Proiectul va fi realizat cu spriginul fi-

nanciar al organizației non - comerciale „People in Need”, Cehia și primăria orașului Ocnița.

Una din problemele cele mai strângente și actuale în oraș este cea a copiilor din familiile social-vulnerabile. Toți acești copii cresc și se dezvoltă în condiții neadecvate, din cauza mizeriei și posibilităților financiare reduse ale părinților. Sunt copiii din familiile numeroase, copiii din familiile incomplete, copii ale căror părinți nu sunt angajați în câmpul muncii, copii orfani în supravegherea bunicilor, copii ale căror părinți au patima alcoolului sau narcoticelor, copii rămași în supravegherea fraților,

surorilor mai mari, părinții fiind plecați în căutarea unui serviciu etc.

Biblioteca orășenească anual, oferă servicii pentru 1800 copii din oraș,

din care numai 5 % sunt copii vulnerabili. Acești copii sunt foarte curioși și astfel această formă nouă de activitate, are misiunea de a le forma și dezvolta interesul pentru carte și bibliotecă prin joc, a le crea condiții pentru creativitate, a le dezvolta dragostea de viață și de lumea din jur prin diverse programe de lectură, ateliere de creație. Serviciile se oferă gratuit. Deschiderea terenului de joc aferent bibliotecii va servi ca o Tabăra de lectură și agrement pentru 50 de copii din familii vulnerabile.

În agenda de activitate a Terenului se înscriu diverse programe și activități de promovare a cărții și lecturii prin joc, precum: ora poveștilor, prezentări de carte, spectacole literar-muzicale la aer liber, expoziții de carte, vernisaje de pictură ale copiilor, ore de desen, jocuri cognitive și distractive la aer liber, concursuri și victorine literare, teatralizarea fragmentelor din povești, excursii etc. Vor fi lansate următoarele cercuri:

- „Culorile curcubeului” – în care copiii vor expune lumea din jur în desen;
- „Atelierul cărții” – în cadrul căru-

ia copiii vor fi informați despre istoria, elementele și regulile de comportare cu cartea;

- „Origami” – unde copiii vor fi familiarizați cu arta origami și vor încerca să confecționeze lucrări individual.

Programul de activitate va fi alcătuit, ținându-se cont de capacitățile și interesele grupului țintă – copiii din familiile vulnerabile. Programul de funcționare - zilnic de la 12.00 până la 16.00.

Oaspeți de onoare ai evenimentu-

calitățile raionului nostru.

Împreună cu moderatorii sărbătorii Mihaela Crucichevici și Anatolii Terehov, membrii echipei de voluntari ai proiectului, au fost implicați 50 de copii, care au demonstrat tuturor celor prezenți, că ei tot sunt copii ca toți copiii – veseli, talentați, iubitori de carte, lectură și joc. Surprize au fost aduse din partea membrilor colectivului coregrafic „Karameliki” de la Centrul de creație a copiilor din or. Ocnița, coregraf dna Ana Suslina și de către membrii formației teatrale „Spiridușii” de la Casa orășenească de Cultură din localitate, conducător artistic dna Angela Crucichevici.

lui au fost: dna Daniela Galai-reprezentantul organizației non-comerciale „People in Need” în Moldova, coordonator al proiectului și dl. Ion Tomai – președintele raionului Ocnița.

Activitatea a fost organizată în parteneriat cu specialiștii Casei de Cultură (director Mihai Crucichevici) și administrația ÎI „Unirea Cașur” (director Tatiana Cașur).

Durabilitatea financiară a proiectului va fi garantată totalmente de Administrația publică locală (Primăria orașului).

Continuitatea instituțională a proiectului va fi asigurată de către Biblioteca orășenească Ocnița.

Doresc succese mari echipei, care a dat start proiectului „Copilul de azi – viitorul de mâine”, iar Bibliotecii orășenești Ocnița să devină un exemplu pentru cele 30 de biblioteci publice din raion într-o elaborare de proiecte în cadrul People in Need (PIN), Cehia.

Festivalul Etniilor în raionul Făleşti

LUDMILA NEGRI, specialist principal,
Secția Cultură și Turism Făleşti

Gama etnică a raionului Făleşti este ca un curcubeu multicolor. Cea mai mare pondere din culorile etniilor conlocuitoare o dețin ucrainenii, după care urmează rușii, belorușii, găgăuții, bulgarii, romii etc. Conform Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr. 82 din 29 ianuarie 2002 „Cu privire la organizarea și desfășurarea Festivalului etniilor”, anual, în cea de-a treia duminică a lunii septembrie, se desfășoară în republică, inclusiv și în raionul Făleşti, Festivalul Etniilor cu genericul „Unitate prin diversitate”. În anul 2011, acest Festival, fiind la cea de-a XI-a ediție, a fost planificat în cadrul Programului acțiunilor consacrate jubileelor de 20 de ani de la proclamarea Independenței Republicii Moldova și de la fondarea Biroului Relații Interetnice. Manifestarea a fost organizată de către Secția raională Cultură și Turism cu susținerea Consiliului raional Făleşti și în colaborare cu primăria Ciolacu Nou, unde locuiesc minorități naționale și care a găzduit evenimentul. În vederea bunei organizări și desfășurări a fost elaborat un Regulament conform căruia Festivalul și-a propus ca obiectiv revitalizarea, valorificarea și promovarea culturii și artei etniilor, familiarizarea societății cu patrimoniul cultural multinațional, identificarea informatorilor de folclor talentați, a povestitorilor, a formațiilor de artiști amatori de toate genurile, perfecționarea măiestriei interpretative, și nu în ultimul rind, crearea condițiilor de comunicare a etniilor, consolidarea relațiilor de prietenie între reprezentanții diferitor naționalități care locuiesc pe teritoriul Republicii Moldova. Simbolul Festivalului Etniilor constituie floarea soarelui, fiecare petală reprezentând câte o etnie.

În holul Casei de Cultură din Ciolacu Nou au fost etalate expoziții ale etniilor conlocuitoare, dar și ale băștinașilor. Gazdele au prezentat expoziția

lucrărilor de artă plastică ale copiilor din comună, lucrările copiilor de la Centrul Comunitar “Împreună”, piesele de artizanat ale meșteritelor Ludmila Liutaia, Galina și Lilia Cornegruța, produse de panificație ale întreprinderii individuale din localitate „Vitvițaia Tatiana”. Gospodarii satului și-au demonstrat roada lanului din anul curent, iar gospodinele s-au întrecut la arta culinară, expunând bucate tradiționale: sarmalele, plăcintele moldovenești cu brânză și cartofi „poale-n brâu” și învârtitele cu mac, borșul ucrainean, colțunașii rusești și, desigur, faimosul vin moldovenesc și țuica ucraineană.

Etnia rusă din comuna Egorovca și cea ucraineană din gara Catranic au prezentat o interesantă expoziție de artă populară care identifică tradițiile acestor etnii: cearșafuri de pat brodate și lucrate în croșetă, prosoape, coșuri de perne brodate, broderie artistică și arta aplicativă. Au participat meșteritele Dubovicova Natalia, Dubovicova Ludmila, Ovcinichova Marfa și Chirnițaia Feodosia din com. Egorovca, iar Luchianova Olga, Statnic Lidia și Chișlari Galina – din gara Catranic.

Comunitatea romilor „Rom-Sam” din or. Făleşti s-a prezentat cu o expoziție ce cuprindea lucruri de utilizare gospodărească: ham pentru a înhăma un cal, chimir bărbătesc, site, pieptene, belciuguri, dejdiocătoare de porumb, potcoave ale meșterilor Cebotari Anatol, Alla Ion, Imbrian Dumitru, Verhovețchi Nicolae.

Cu interes au venit la expoziție și băștinașii. Astfel, meșterita Spînu Elena din comuna Sărata Veche a prezentat frumoase lucrări cu o paletă de culori diverse executate în goblen. Iar meșterii din comuna Risipeni – Petru Anton, Carp

Eleonora și Anton Ecaterina – fețe de mese brodate în stil național, mileuri executate în croșetă, prosoape brodate cu margină croșetată și lucrări de pictură pe lemn.

Festivalul a fost inaugurat de dl Grigore Budu, șeful Secției Cultură și Turism. Partea artistică a demarat în compania formațiilor artistice din comuna Ciolacu Nou. Etnia ucraineană a demonstrat toată frumusețea cântecelor și dansurilor populare, pieselor teatralizate. S-au evidențiat formația etnofolclorică „Ivușka”, ansamblul de dans de copii, soliștii Adela Bordeianu, Alin Ferari ș.a. Formația folclorică „Baștina” din s.Ciolacu Vechi au adus în scenă frumoase melodii de dor și ascultare, evidențiindu-se solistele Maria Gului și Cristina Saviuc. Ansamblul de dans din această localitate a

prezentat un înfierbântat dans țigănesc. Ansamblul vocal „Muzăcalinaia stupenika” din s.Făgădău a venit cu minunatele cântece rusești, moldovenești (solistă Anastasia Drobot) și ucrainene (solistă Tatiana Primac).

Ansamblul de dans popular „Foleșteanca” din or.Fălești a prezentat dansuri ale băștinașilor, dar și cele rusești și țigănești.

Satul Izvoare a prezentat două colective artistice – formația folclorică „Țărăncuța” cu diverse cântece folclorice culese de la baștină, la care s-au evidențiat soliștii Elena Dilion și Alexandru Negru, și ansamblul de dans popular „Mugurel”, care a cules cu drag aplauzele spectatorilor.

Ansamblul vocal „Molodușka” din comuna Egorovca

mai bine de 30 de ani contribuie la valorificarea, păstrarea și promovarea tradițiilor poporului rus. Și de astă dată au demonstrat frumusețea cântecelor și eleganță artistică în scenă.

Din comuna Risipeni au venit la festival formația folclorică „Vatra” și ansamblul de fluierei „Stejărel”, care au prezentat cântece de drag și veselie în interpretarea formației, soliștilor Grigore Brașoveanu, Elena Rusu, cât și o suită la muzicuță și fluiet executată de Petrică Anton.

Formația etnofolclorică „Beriozka” din gara Catranăc au promovat cultura etniilor ucrainene și ruse, evidențiindu-se solista Svetlana Odajii.

Demonstrare fastuoasă a farmecului comunității romilor a avut-o colectivul artistic „Rom-Sam” din or.Fălești. Cu urări de bine și multă veselie au adus raze de soare în ochii și sufletele publicului spectator, demonstrând cele mai colorate costume, cu ritmuri feerice, care făceau să-ți salte inima. Pe lângă dansurile tradiționale au ieșit în evidență și instrumentiștii Călin Cuțitoi la fluiet și clarinet, Radu Verhovețchi la acordeon.

Cel mai numeros colectiv participant la festival a fost ansamblul de dans popular „Speranța” din s.Glinjeni, în număr de 55 de copii, care au ieșit în scenă în trei grupe de vîrstă, cu diferite costume naționale și care au cules cele mai multe aplauze, demonstrându-și măiestria prin interpretarea celor mai diverse dansuri: sârba, poloca, ciuleandra, joc mare, dans indian, dans țigănesc.

O frumusețe încântătoare de culori, muzică și dans. Formațiile artistice participante au demonstrat frumoase tradiții ale etniilor conlocuitoare, dar și ale băștinașilor, care au trezit spectatorilor sentimente de neuitat. Clipe de satisfacție și armonie au fost aduse publicului spectator de către cele 14 formații artistice de amatori și 14 soliști vocali și instrumentiști, cei peste 20 de meșteri populari, însumând circa 300 de participanți.

La evenimentul elucidat mai sus fiecare etnie a venit cu tradițiile, obiceiurile, portul și cultura poporului său pentru a le promova și transmite altor generații, contribuind astfel la educația estetică, etică și morală a tinerilor. Astfel de manifestări reprezintă un catalizator al coexistenței pașnice a culturilor și comunităților etnice, model al toleranței și deschiderii spre contacte și dialog intercultural.

Dragoste, Speranță, Încredere

Concursul tinerelor talente cu genericul „Dragoste, Speranță, Încredere” a devenit de-acum tradițional nemijlocit în orașul Briceni. O dată cu începerea anului de învățământ se pornesc și pregătirile pentru concurs, care are loc în luna octombrie. Casa orășenească de cultură arhiplină, animație nemaipomenită, participanți emoționați, flori, muzică de diferite genuri, placate, clipe de neuitat pentru începători – cam acesta a fost tabloul cu 30 minute înainte de începerea concursului. Membrii juriului, ca de obicei, au cel mai mult de lucru, căci toți participanții se consideră vedete, și fiecare crede că a evoluat cel mai bine. Așa a fost și de data aceasta. Pentru a XXII-a oară ne-am adunat să admirăm tinerele talente, poate viitoarele speranțe ale muzicii naționale. Anume prin așa concurs au trecut vestiții Cristi Ruj, Anatol Roșu, Ionel Cărtici – studenți la Colegiul de muzică „Ștefan Neaga”, Lenuța Nistorean, Victoria Cioclea – interprete de muzică populară din or. Briceni.

Cei 19 participanți pe parcursul a 3 ore s-au străduit să ne aducă în scenă piese îndrăgite în diferite limbi și genuri.

Acest concurs este poate cel mai preferat de copii. La el se permite de a participa de la 7 până la 19 ani. Concurenții sunt divizați conform vârstei. Se face o muncă mare: ținuta scenică, lucrul cu microfonul, costumația, observații. De toate au avut grijă lucrătorii Casei de cultură din Briceni doamnele Ala Popovciuc, Ala Simaniuc susținute de Primăria Briceni, care a sponsorizat concursul propriu-zis.

Juriul a decis, cei mai talentați, mai erudiți, mai ingenioși au fost Iulia Panteleiciuc, Sabina Buga, Marin Caduc, Nona Sărăcuță, Ina Crug, Tatiana Bolocean, Ilinca Cernelea.

Însă nimeni n-a plecat acasă fără cadouri. Organizatorii au avut grijă de aceasta. Tuturor le urăm succese și suntem siguri, că dacă n-au obținut biruință anul acesta, în viitor neapărat vor aduna laurii succesului.

Tudor Gheorghe la baștina Poetului

„Am avut o mare datorie față de Grigore Vieru, poet îndrăgit de o lume întreagă. Acum sunt cu inima-mpăcată, că i-am cântat versurile înălțătoare la Pererâta, baștina Dumnealui”, - avea să mărturisească la începutul spectacolului Tudor Gheorghe, cântăreț, compozitor și actor român, care la 5 octombrie, curent a fost la Pererâta. I-a legat o prietenie adâncă, căci au multe asemănătoare în destinul lor. Grigore Vieru – poetul și Tudor Gheorghe – cântăreț și compozitor, ca nimeni alții, au cules succese parcă „venite de la sine”, dar în spatele uriașului succes se găsesc ani de muncă înverșunată, de studiu intens și de multe opreliști și nevoi.

În ianuarie 2012 se vor împlini 3 ani de la trecerea în nemurire a lui Grigore Vieru, poet al neamului. În memoria scumpului prieten, Tudor Gheorghe a lansat spectacolul „Vremea nemâniei” cu care va cutreera întreaga Românie. Însă premiera a avut loc la Pererâta, Briceni, locul unde s-a născut și a copilărit poetul. Rapsodul și actorul Tudor Gheorghe a venit însoțit de orchestră și un trio în componența căruia fac parte niște domnițe basarabence, cu voci de privilegiat, care-și fac studiile în România. De asemenea a sosit și o întreagă delegație din com. Izbiceni, jud. Olt de la Centrul cultural „Tudor Gheorghe”. Căci pe viitor se prevede ca în satul Pererâta să se organizeze un Centru cultura „Grigore Vieru”. Să dea Domnul ca acest început frumos, aceste relații de prietenie să-și găsească locul și rolul în viitorul apropiat.

„De fiecare dată când îl asculți pe Tudor Gheorghe îți mai confirmi bănuiala că poezia — populară și cultă — poate mișca munții. Aceste cuvinte rostite de Marin Sorescu, s-au confirmat totalmente și în cadrul spectacolului „Vremea nemâniei” la Pererâta.

Sala Căminului de cultură a adunat lume de pretutindeni. Cu greu puteai să-ți stăpânești o lacrimă de dragoste, admirație și mândrie pentru poetul nostru scump Grigore Vieru, pentru rapsodul Tudor Gheorghe, neântrecut actor din Craiova, care face o muncă imensă pentru omenire.

Au răsunat versuri deosebite puse pe muzică și interpretate de vestitul lăutar.

Din Florile recunoștinței dăruite de spectatori, actorul ar fi putut să mai facă un pod de flori între cele două maluri ale Prutului...

Oaspeți de onoare la Pererâta au fost doamna Raisa Vieru, soția regretatului poet, și Călin, feciorul.

Hangul din Coteala

Se spune, că orice cotelean, cum prinde a vorbi, învață hangul. Întreabă-l pe fiecare băstinaș din partea locului, ce au ei mai frumos în sat și îți va răspunde: hangul e cel mai frumos. Oriunde nu s-ar afla ei, dacă le este dor de casă, atunci neapărat vor zice, că tare ar mai juca un hang...

Odinioară, în s. Coteala, raionul Briceni avea loc un festival republican al dansului popular „Hangul de la Coteala”. Timpurile s-au schimbat, criza financiară s-a acutizat și lucrurile s-au stopat pentru o perioadă. În 2010 am reluat vestitul Festival al dansului popular „Hangul de la Coteala” (primar domnul Alexandru Cebotari) și desigur, Consiliul raional Briceni.

În deplină toamnă – îmbelșugată, în s. Coteala, în fața Căminului de cultură, a avut loc cea de-a II-a ediție a Festivalului raional „Hangul de la Coteala”. Satul s-ambrăcat în straie de sărbătoare. Pentru o zi, căci toamna lumea muncește chiar și duminica, pentru a nu pierde roada crescută, cotelenii, totuși, au venit cu mic, cu mare la sărbătoarea de o rară frumusețe a dansului popular.

Ne veți întreba, ce este cu hangul acesta?. E un simbol al satului. El, hangul e într-adevăr al satului Coteala, pentru că se joacă doar aici. În el se prind rând pe rând copii, tineri, vârstnici. De la trei generații în sus. Când hangiștii dansează – foiește pământul sub picioare, vorba cotelenilor. Hangul este un dans al bărbaților și-i irepetabil, frumos, grațios, inteligent, dacă vreți. Mulți se miră cum de reușesc picioarele dansatorilor să țină ritmul muzicii interpretate cu foc de lăutari...

Festivalul propriu-zis s-a început cu parada celor 13 colective prezente, iar apoi, după tradiție au evoluat dansatorii din satul Coteala cu vestitul „Hang” – formație cu titlul onorific model, coregraf Aurel Grușevschi și susținută de taraful „Busuioc de la Coteala” condus de Marin Bajurean, directorul Căminului de cultură. Participanții, care au promovat arta coregrafică au adus în scenă – frumoase și splendide dansuri. Bunăoară formația „Capriciu” din or. Briceni (coregraf Tatiana Pavlovschi) a evoluat cu irepetabila „Hora fetelor”, „Ciuleandra” din s. Criva (coregraf Nicolae Bucilă) – cu un „Hostropăț”, care se dansează la nunțile de la Nordul republicii. Frumoase „Hore” și „Sârbe” au prezentat membrii colectivelor „Izvoraș” din satul Colicăuți (coregraf Maria Rusnac), „Miorița” din or. Briceni (coregraf Svetlana Mânseatu), „Mugurel” din satul Trebisăuți (coregraf Angela Ruțco) ș.a., „Mărunțica” din satul Larga (coregraf Aurica Butelschi) a evoluat cu o suită de dansuri populare moldovenești, un „Hang în perechi”, au adus și dansatorii din satul Beleavinți (coregraf Valentina Tcaci). Cei mai mici participanți din satul Caracușenii Vechi au adus cu sine „Alunelul” (coregraf

Lucia Dănilescu).

Într-un cuvânt, la sărbătoare au venit toți acei, care iubesc și preferă arta coregrafică națională. Este vorba de dansatori amatori de diverite vârste, care s-au rotit cu drag în ritmul muzicii. I-am admirat toți căci o merită. Ținem să menționăm în temei formațiile „Izvoraș” din comuna Colicăuți și „Mărunțica” comuna Larga, care au participat la multiple concursuri republicane și internaționale. Dacă în „Mărunțica” evoluiază elevi, apoi în „Izvoraș” se întrec în dans maturii – oameni înfrățiți cu glia, care muncesc anul întreg în sudoarea frunții, dar în clipele de răgaz se adună la Căminul de cultură, descoperind perle de odinioară ale satului. Doamna Maria Rusnac este inima și mama colectivului, este o enciclopedie a folclorului. Am putea vorbi așa nesfârșit despre fiecare formație și conducător, căci toți fac un lucru mare pentru generațiile care pășesc pe urme.

În pauze au evoluat cu drag artiștii amatori de la Căminul de cultură din satul Coteala. Este vorba de soliștii îndrăgiți Marin Bajurean, Margareta Pascaru, Aurel Grușevschi, formația vocală, formația folclorică „Vatra strămoșească”.

Un buchet de melodii populare moldovenești a dăruit tuturor și Augustina Mânzatu din or. Briceni, o tânără talentată, îndrăgostită de cântec.

Premiul Maree a Festivalului a revenit formației „Hangul din Coteala”, acordat de către Consiliul raional Briceni.

Cele 3 locuri premiante cucerite concomitent de către colectivele „Miorița” din or. Briceni – locul I, „Mărunțica” Larga – locul II, „Ciuleandra” – locul III au fosat menționate de către primăria Coteala.

Tuturor participanșilor li s-au înmănat diplome și mențiuni.

La finele sărbătorii s-a încins Hora mare. Era o privesc de o rară frumusețe. Dansau toți de la mic la mare. Un adevărat spectacol autentic îndrăgit de moldoveni. Fără ezitare ne-am mai convins odată, că atâta-timp cât se mai păstrează tradițiile și obiceiurile strămoșești prin cântec, dans și voie bună, neamul nostru va rezista și în continuare în pofida tuturor greutăților pe care le avem.

Aducem sincere mulțumiri pentru susținere, omenie și receptivitate Consiliului raional în persoana doamnei Efimia Bandalac, președinte, primăriei satului Coteala, domnului Alexandru Cebotari, primar și desigur tuturor lucrătorilor atât de la Căminul de cultură Coteala, cât și din localitățile raionului Briceni.

Sărbătoarea VINULUI

Cu toate că Nordul republicii nu este bogat în vii, totuși, Sărbătoarea Națională a Vinului a devenit tradițională și decurge în albia ei. A X-ea oară s-au adunat vinificatori, meșteri populari, gospodine cu bucate tradiționale moldovenești, artiști amatori la o sărbătoare mai mult a sufletului și a tradiției.

Ziua de 9 octombrie a fost ploioasă. Dar ea, ploaia multășteptată de toți, n-a fost o piedică pentru oamenii de omenie din raionul Briceni. Toți: participanți și oaspeți au venit dispuși la Casa de cultură din or. Lipcani unde-a avut loc manifestarea propriu-zisă. Organizatorii – lucrători din domeniul culturii susținuți de primari și Consiliul raional, președinte doamna Efimia Bandalac și-au adus obolul ca sărbătoarea să aibă un frumos deosebit. Iar gazdele, primăria Lipcani, primar dl Eugen Dumenco, viceprimar dna Larisa Ciornâi au muncit de zor ca în dimineață să ne pomenim într-un colțișor de rai: cu vii, vin, struguri arâmii, fântână cu ciutură, cadă, căruțe încărcate cu roade îmbelșugate și multe alte recuzite atribuite unui gospodar ce se ocupă de cultivarea viței de vie. Gospodinele din Casa Mare îmbrăcate-n straie naționale strămoșești și masa plină de bucate tradiționale: plăcințele cu brânză, turtele cu mac, sărmăluțe, etc., așteptau oaspeți dragi. Și ei au venit la timp. Este vorba de conducerea raionului Briceni, delegații din Ucraina, oameni ai muncii din raion.

La sărbătoare au participat 22 de delegații din localitățile raionului. Expozițiile frumoase ale vinificatorilor, bucatelor

tradiționale și meșterilor populari au fost nespuse de atrăgătoare. Într-un cuvânt, lumea înțeleaptă și dornică de a face lucruri frumoase s-a adunat la un pahar de vorbă pentru a efectua și un schimb de experiență. Gospodinele mai trăgeau cu ochiul la masa vecină, meșterii populari erau și ei în centrul atenției. Bunăoară, cotiujenenii au prezentat mături, lipcănenii – mobilă împletită din lozie, cei din Trebisăuți, Beleavinți, Hlina, Bulboaca – broderii, țesături inedite ș.m.a.

O priveliște neobișnuit de minunată îți fură privirea. Oaspeții au fost întâmpinați cu pâine și vin după obiceiul moldovenesc, cu muzică de către fanfara Școlii de Arte Lipcani, colectiv model. Scena a fost pusă la dispoziția artiștilor amatori de la Casa de cultură Lipcani, a orchestrei de muzică populară, dirijor Vitalie Damian, a colectivului de dans popular „Mărțișor”, coregraf Amelia Bordeian din raionul Noua Suliță, Ucraina.

Desigur, s-au înmănat premii bănești și diplome de mențiune. Însă nu aceasta e principalul. Am mai ajuns încă o dată la concluzia că firea moldoveanului e dornică de frumos, de petrecere. Ei, acești oameni ai podgoriilor, muncii în sudoarea frunții, sunt asemeni unor sfinți. În pofida tuturor greutăților, timpurilor nestabile, pot și vor să facă ceva pentru binele tuturor. Aducem sincere mulțumiri tuturor lucrătorilor din domeniul culturii din raionul nostru, care și-au adus o contribuție deosebită în organizarea și desfășurarea acestei sărbători pentru suflet și tradiție.

OASPETE DRAG

Tudor Plăcintă, șeful Direcției cultură și turism r. Hâncești

„Cultura este mecanismul prin care îmi definesc identitatea ca individ”

Domule Tudor Plăcintă, ați ocupat mai multe funcții de răspundere în cadrul Administrației Publice Locale, dar știindu-vă toți drept o persoană foarte comunicabilă, creativă și cu un dezvoltat simț al umorului, cred că anume aici v-ați regăsit locul. Cum au fost acei patru ani de activitate în această funcție?

— Este adevărat că, posed o bogată activitate de muncă și de la înălțimea vârstei atinse pot spune că, în ce funcție n-aș fi activat, niciodată n-am făcut-o doar pe jumătate. Am moștenit de la părinți dragostea de muncă, responsabilita-

tea, cumpatarea, raționamentul (sunt în zodia „Balanței”) și atenția față de aproapele ... N-am jinduit la ce nu-i al meu. Toate aceste calități se simt bine în „compania” umorului, care tot mă caracterizează. Dar și aici, am transformat râsul în viață și niciodată viața în râs.

Mă întrebați, cum au fost acei patru ani de aflare a mea la cârma culturii din raion? Foarte complicați ! Un coleg de serviciu la venire mi-a zis: „Când mă gândesc, unde ți-ai băgat dumneata capul...”! Foarte des îmi aminteam de spusele lui, dar anume aceste vorbe mă îmbărbătau și mă mobilizau.

Care este la moment situația Culturii în raionul nostru?

— Nu spun nimic nou atunci, când spun că angajații instituțiilor gestionate de Secția cultură (peste 180 la număr) în mare măsură au salarii de până la sau puțin peste 1000 de lei. Cu toate acestea coeficientul acțiunii lor folositoare este mult superior motivației. Da, vă gândiți corect – din contul voluntariatului. Dar nu la toți. O parte din specialiștii înalt calificați părăsesc domeniul, iar tinerii specialiști nu se grăbesc să vină în raion.

Situația în cultură la moment se caracterizează prin existența unor resurse reale cum ar fi: instituționale, umane și financiare – toate fiind dolidoră de probleme. Potențialul cultural constă din: istoria trecutului cultural, artele vizuale, patrimoniul cultural material și imaterial, artele spectacolului, cultura scrisă, arta vizuală, cultura și arta de amatori, educația extrașcolară, cultura populară și tradițiile, meșteșugurile și a.m.d.

Vorbind despre patrimoniul cultural imaterial, este normal că în primul rând să mă refer la tezaurul uman viu – țăranii – păstrătorii fidelei ai obiceiurilor, datinilor, tradițiilor, ritualurilor, folclorului, meșteșugurilor, gastronomiei etc. Special nu aduc date statistice deoarece cifrele sunt capabile să afecteze orice memorie.

De-a lungul activității dumneavoastră în calitate de șef al Secției ați simțit susținerea statului în procesul de dezvoltare a culturii din raion?

— Firește. Numai Consiliul raional alocă anual peste 6 milioane de lei, ceea ce nu pot spune despre Ministerul Culturii.

Care au fost cele mai considerabile investiții în acest sens? Ați avut parte și de finanțare străină?

— În primul rând aș menționa contribuția bugetului local, reparația capitală a Casei raionale de cultură și reutilizarea sistemului de încălzire la gaze naturale, conectarea instituției la canalizația orășenească, trecerea la încălzirea cu gaze a Școlii de Arte din or. Hâncești, inițierea serviciilor de proiectare a lucrărilor de restaurare a complexului arhitectural Manuc Bey Mirzaian.

A fost reparat și amenajat Muzeul de Istorie și Etnografie din or. Hâncești, reparată capital Școala de Arte din s. Sărata-Galbenă.

Grație implementării unor proiecte transfrontaliere a devenit posibilă atragerea unor investiții străine. Cu titlu de exemplu pot numi amenajarea „Casei pentru oaspeți” în incinta Muzeului din or. Hâncești, asigurarea cu echipament tehnic și crearea unui centru de propagare a turismului, reparația gardului și amenajarea teritoriului – rezultat al implementării Proiectului „Dezvoltarea capacităților investiționale în zona turistică Hâncești – Leușeni”.

A fost creat un sistem de promovare a mănăstirilor, bisericilor și altor obiective culturale în cadrul Proiectului „Itinerarii cultural – religioase: Vaslui – Hâncești – Leova”.

În comun cu județul Vaslui și raionul Leova au fost implementate proiectele „Tradiții în oglindă” și „Arta tradițio-

nală – mijloc de dezvoltare economică”.

Este în curs de implementare și Proiectul de cooperare transfrontalieră „Așa diferiți precum suntem – 7 etnii la Marea Neagră”.

De menționat că, toate proiectele au beneficiat de susținerea financiară a Consiliului raional.

Au rămas careva lucrări nefinisate pe care este nevoie să se pună accent pe viitor?

Marea noastră durere este lipsa unui sediu propriu pentru Biblioteca publică raională „Antonie Plămădeală”. Ea este, tixită (peste 80 mii de volume) într-o aripă a grădiniței de copii nr.4. Acoperișul curge, sistemul electric este deteriorat, adesea apa nu ajunge la etajul trei, iarna uneori este frig și a.

În bugetul anului curent s-au alocat 200,000 mii lei pentru proiectarea unei biblioteci publice pentru 150 mii de volume. Dar n-a fost să fie. Bani preconiizați au devenit jertfa „optimizării cheltuielilor”.

În anul curent a demarat procesul de trecere a Școlii de Arte din s. Cărpineni dintr-o clădire veche „de până la război” într-un bloc cu două etaje din complexul LT „Ștefan Holban”, care era în delăsare. A fost un gest blagorodnic din partea Consiliului local, care a acceptat schimbul.

Actualmente, blocul școlii este în proces de reparație capitală. Bani alocăți de către Consiliul raional (480,000 mii lei) acoperă cheltuielile pentru reparații doar pe jumătate. Din lipsa acestora există pericolul de sistare a lucrărilor de reparație și de aflare a elevilor în condițiile de odinioară. Dar eu sunt un optimist incorrigibil.

Ce activități culturale organizate la nivel raional sau național de către Secția raională culturală au dus faima raionului peste totarele lui?

În primul rând, Festivalul – concurs raional „Cântecul – bucuria vieții mele”, în memoria cântăreței de muzică populară din s. Nemțeni Angela Păduraru. Participanții au fost jurați de personalități marcante din cultură ca Mihai Ciobanu, Nina Ermurachi, Iustina Scarlat, Ecaterina Rudacov, Timotei Bătrânu, Leonid Moșani, Iurie Nistor – oameni de mare calibru în peisajul cultural al republicii.

Următorul la rând este participarea artiștilor amatori din s. Sărata-Galbenă la concursul televizat „Moldova – Țara mea străbună”, consacrat jubileului de 650 de ani de la întemeierea Statului Moldovenesc. În două runde hânceștenii (Sărata – Galbenă prezenta raionul) s-au confruntat cu patru raioane (Ungheni, Ialoveni, Nisporeni, Căușeni) și în ambele cazuri au obținut victoria. Este imposibil să redai întocmai, ce se producea în scenă și cum se reflecta asta în sala cu spectatori. Era un infern, dar un infern plăcut.

Au mai fost și alte activități: seminare de instruire organizate în teritoriu (Ciuciuleni, Drăgușeni – Noi, Leușeni, Cărpineni, Fârlădeni, Cioara), repetiții deschise (fanfara Casei raionale de cultură, dirijor Valeriu Vlas, colectivul folcloric model „Pe-un picior de plai” din s. Pășcani, conducător Ecaterina Ursu.

În anul 2009 acest colectiv a evoluat în Vatican, unde

l-au desfătat cu frumusețea cântecelor, dansurilor și colindelor moldovenești chiar pe Papa de la Roma.

Doi ani la rând elevii Școlii de Arte din Hâncești participă cu mult succes la un Festival – concurs din Polonia, de unde se întorc cu multe medalii de probă înaltă.

Vi s-a întipărit în memorie vreun eveniment la care ați participat și pe care nici până azi nu-l puteți da uitării?

Participarea elevilor școlilor de învățământ artistic extrașcolar la ediția a XII-a a Jocurilor Delfice – festival internațional, la care au obținut medalii de bronz.

Participarea la concursul „Trompeta de Aur” în memoria trompetistului Valeriu Hanganu. De două ori elevii Școlilor de Arte (Gheorghe Chirinciuc – Hâncești și Andrei Vlas – Sărata – Galbenă) au cucerit și publicul și Premiul Mare. Presa a scris despre succesul elevilor școlilor de arte din raion, care la concursul din s. Coșnița (Dubăsari) din 5 probe muzicale, 4 le-au câștigat, iar la o probă au ocupat locul doi.

Un eveniment de mare rezonanță a fost și deschiderea în anul curent a unui minunat muzeu de istorie și etnografie în s. Ciuciuleni.

Despre care localități putem cu certitudine spune că „cultura e la ea acasă”, altfel spus, cu tradiții și obiceiuri păstrate și promovate de generația în creștere?

– Cultura e la ea acasă în toate localitățile raionului. Dar cea mai evident promovată e în or. Hâncești, satele Sărata – Galbenă, Pășcasni, Mingir, Caracui, Ciuciuleni, Leușeni, Cărpineni.

Recent s-a inaugurat Festivalul Cărții și Lecturii, dedicat regretatului poet Grigore Vieru. Credeți că acesta va deveni o tradiție notorie peste ani?

– La 31 august a fost inaugurat primul Festival Național al Cărții și Lecturii, care a durat până la 5 septembrie. E o tentativă nobilă de a consolida rolul cărții și lecturii în dezvoltarea culturii și civilizației în comunitate, a valorilor naționale și locale. A pornit-o bine în capitală, în centrele raionale, pe când în sate unii nici nu știu despre așa ceva. Este foarte mult de lucru, deoarece, trebuie să recunoaștem, cartea are un concurent puternic pe nume internet. Dar scriitorii, editorii, profesorii, bibliotecarii pur și simplu sânt obligați să ridice ștacheta pentru a nu pierde cititorul. Doar astfel Festivalul va supraviețui și va deveni tradițional.

„Versul meu – dragoste cântată” este genericul Festivalului – concurs bienal al interpreților muzicii de estradă, inaugurat în anul 2010 în memoria regretatului poet Grigore Vieru. Odată la doi ani va fi o paradă de neuitat a tinerelor talente și se va organiza la 31 august, atunci când se va deschide și Festivalul Național al Cărții și Lecturii. Va fi o simbioză a muzicii și poeziei.

Considerați că este suficientă implicarea din partea tinerilor în activitățile culturale organi-

zate în raion?

– Se știe că, tinereții îi este caracteristică dragostea de muzică, dans, pictură, teatru, meșteșuguri populare etc. Majoritatea tinerilor sunt prezenți în activitățile culturale organizate în raion, fiind într-un câștig reciproc atât ei, cât și spectatori.

La seminarele de instruire zonale neapărat sunt invitați și tinerii pentru a fi familiarizați cu frumosul. Remarc cu satisfacție că, ei manifestă un interes deosebit față de cele văzute și auzite.

Dacă nu, cum credeți, ce-i împiedică pe aceștia s-o facă cu mai mult entuziasm?

– Spre regret, o parte considerabilă a tinerilor rămân dincolo de activitățile culturale. Plătind tribut stării economice precare, ei se închină altor „valori” – beției, furturilor, crimelor, minciunii, destrăbălării, devenind, astfel, un balast al societății. Dar nu este numai vina lor...

Ce reprezintă pentru șeful Secției raionale cultură – „cultura” ?.

– Ce este pentru mine cultura? Este grija permanentă pentru crearea condițiilor cât mai bune de muncă pentru angajați, pentru activitatea cât mai eficientă a instituțiilor din gestiune. Este chinul sufletesc pentru unele nereușite, unele neînțelegeri sau unele greșeli. Este colectivul în care muncesc și colegii care mă susțin și mă ajută.

Cultura este mecanismul prin care îmi definesc identitatea ca individ. Ea este un element esențial al dezvoltării economice, și al regenerării sociale și reprezintă un indicator al calității vieții și bunăstării individuale. Cât de multe răspunsuri sunt la această întrebare ... Dar am și eu una. De ce cuvântul „cultura” se conține în astfel de îmbinări ca agricultura, pomicultura, silvicultura, apicultura, horticultura ...?

Și ce ar trebui să reprezinte Ea – Cultura, pentru poporul nostru?

Cultura este totalitatea valorilor materiale și spirituale create de omenire și a instituțiilor necesare pentru comunicarea acestor valori.

Cultura are un rol central în debaterile privind viitorul Omenirii, ceea ce necesită să înțelegem Cultura nu doar ca un consumator de resurse, ci ca și un factor de dezvoltare socială. În acest sens Cultura devine un instrument pentru realizarea altor obiective sociale și economice precum: ocuparea forței de muncă, beneficii economice și educaționale, coeziune socială, reducerea fenomenelor de devianță socială și trebuie înțeleasă ca având valoare transsectorială.

În contextul obiectivului prioritar al societății noastre, acela al integrării europene, cultura joacă un rol esențial, fiind pârgă de armonizare a valorilor locale și naționale la valorile europene. Și aceasta nu e deloc puțin.

Vă mulțumesc !

**A intervievat,
Romina Plugaru, USM**

Emil Loteanu – artist al neamului...

„Este infinit de trist când moare un om. Este cu atât mai trist când moare un artist! Dar este îngrozitor de trist și de împovărat când un artist al neamului nostru - cum este Emil Loteanu - moare într-un oraș, mare, e drept, la Moscova, dar moare printre străini. Și moare printre străini, pentru că noi n-am reușit încă să creăm acele condiții minime pentru ca toți fiii acestei țări să se poată întoarce, să trăiască și să moară acasă la ei.”—Adrian Păunescu

Emil Loteanu s-a născut la 6 noiembrie 1936, în satul Clocușna, Ocnița. A învățat la școala din Clocușna. După aneizarea Basarabiei de către URSS în anul 1944, Emil a rămas la Rădăuți, împreună cu tatăl său (Vladimir), în timp ce fratele său, Marcel, și-a însoțit mama (Tatiana) la București.

A urmat apoi studii la Liceul Sf. Sava din București. În decembrie 1949, rămas orfan de tată, a trecut ilegal Prutul, refugiindu-se la casa bunicilor din Colencăuți. A fost prins și predat grănicerilor români, care l-au trimis la București, unde mama sa lucra la Ambasada Sovietică. În anul 1950, pe când familia Loteanu locuia lângă Studiourile Sahia, în casa lor s-a turnat filmul artistic- „Viața învinge”. A încercat să dea examen la IATC București, dar dosarul său de admitere a fost respins.

În anul 1952 s-a reîntors la Clocușna, cu scopul de a urma studii de cinematografie la Moscova. În perioada 1953-1954 a fost actor la Teatrul dramatic „A.S.Pușkin” din Chișinău.

„Într-una din zile, fiind cu mama la Cernăuți, a intrat la un cinematograful și a văzut un film american. I-a plăcut atât de mult, încât a fost marcat pentru o viață. Când a susținut examenul la cinematografie, la VGIK, a scris anume despre acel film pe care l-a văzut cu mama la Cernăuți”, își amintea fratele său, Marcel Loteanu.

A urmat cursuri de actorie la Școala Teatrală de pe lângă Teatrul Academic de Artă din Moscova (1954-1956) și de regie la Institutul Unional de Cinematografie (1956-1962). A fost angajat în anul 1962 la studioul Moldova-film, în perioada 1973 - 1983 ca regizor la studioul Mosfilm. În anul 1985 a revenit în RSS Moldovenească, îndeplinind (1987-1992) funcția de președinte al Uniunii Cineaștilor din Moldova. A avut un rol important în formarea a două promoții de regizori de film în cadrul Școlii superioare de regie. El a fondat „Asociația experimentală de creație Phoenix-M”, revista de teatru și film „Lanterna Magică”, emisiunea televizată „Se caută o stea”, a fost conducătorul cursului de actori de teatru și film la Institutul de Arte din Chișinău.

Ca o recunoaștere a meritelor sale în domeniul regiei de film, i s-au conferit titlurile de Maestru Emerit al Artei din Moldova (1969), Artist al Poporului din Federația Rusă (1980), membru de onoare al Academiei Internaționale de film Nike, Premiul de Stat și Ordinul Republicii. În anul 2001-Premiul pentru excelența artei regizorale, decernat la Ateneul Român din București.

Emil Loteanu este autorul a peste 20 de filme. El a debutat în anul doi de studenție, semnând scenariul și regia la filmele documentare de scurtmetraj Hora mare (1959), Amintiri din copilărie (1960), Piatra, timpul, cântecul (1961).

Debutul său ca autor de filme de lungmetraj a avut loc în anul 1963, cu Așteptați-ne în zori (1963). Au urmat filme ca Poienile roșii (1966), în care au debutat actorii Svetlana Toma și Grigore Grigoriu, Această clipă (1968) (care a obținut Premiul II la Festivalul unional de filme de la Minsk din 1970) și Lăutarii (1971), cu care a obținut mai multe premii cum ar fi: Pre-

miul Scoica de aur la Festivalul internațional de filme de la San Sebastian (1972), Marele Premiu la Festivalul internațional ce dezvăluie tema artei și folclorului (Italia, 1972), Premiul Nimfa de aur la Festivalul Internațional de filme din Neapole (Italia, 1972), premiul spectatorilor și al presei pentru cel mai bun film la Forul Cinematografic din Milano (1978).

Colaborarea sa cu studioul „Mosfilm” a fost marcată de regizarea a două capodopere: filmul Șatra (1976), care a câștigat Marele Premiu Scoica de aur la Festivalul Internațional de la San Sebastian (1976); premiul pentru cea mai bună regie la Festivalul Internațional al celor mai bune filme din lume din Belgrad (Iugoslavia, 1977); premiul pentru cel mai bun film la Festivalul Internațional din Praga (1977); premiul pentru rezolvarea plastică a secvențelor la Congresul XI al UNITEX din Paris și filmul Gingașa și tandra mea fiară (1978), ecranizare a nuvelei „O dramă la vânătoare” de Anton Cehov, care a participat la Festivalul celor mai bune filme din lume din Belgrad (1979).

Participă apoi la regizarea a două episoade a filmului Anna Pavlova (film distins cu Marele Premiu Pentru cea mai înaltă contribuție în arta cinematografică, Marele Premiu pentru cea mai bună coproducție, premiul Pentru cea mai bună lucrare de operator, Premiul Pentru cel mai bun film străin), realizat în coproducție cu cinești din Anglia, Franța, Cuba, RDG. În anul 1986, revenit în RSS Moldovenească, el a regizat filmul artistic de televiziune Luceafărul, despre viața și creația poetului Mihai Eminescu.

În anul 1993, Emil Loteanu a realizat ultimul său film, intitulat Găoacea, în care are în distribuție numeroși interpreți din România: (Silviu Stănculescu, Mircea Diaconu) etc.

A fost profesor onorific al Facultății de Arte Hyperion din București.

Loteanu a realizat și filmele de scurt metraj: Frescă pe alb (1967), Academicianul Tarasevici (1970), Orașul meu alb (1973), Ecoul văii fierbinți (1974), Eugeniu Doga (1983), Svetlana Toma (1984), Grigore Grigoriu, Durerea (1985) etc.

Emil Loteanu s-a făcut cunoscut și ca autor de cărți de poezie și proză scurtă. El a debutat cu versuri în paginile revistei Contemporanul din București (1949). A publicat apoi volumele de versuri Zbucium (1956), Versuri (Ed. Lumina, Chișinău, 1970), Sufletul ciocârliei (Ed. Cartea Moldovenească, Chișinău, 1974) și plachetele Chemarea stelelor (Ed. Cartea Moldovenească, Chișinău, 1962) și Ritmuri (Ed. Cartea Moldovenească, Chișinău, 1965). A publicat și cărți de proză cum ar fi Vioara albă (Ed. Cartea Moldovenească, Chișinău, 1963), Bucolica (1966) și Lăutarii (Ed. Cartea Moldovenească, Chișinău, 1972), ultimele două fiind ecranizate de către el însuși. Deși versurile sale prevesteau un talent de poet, la sfârșitul anilor '60, Loteanu a renunțat la activitatea literară în favoarea celei cinematografice.

Emil Loteanu a încetat din viață la data de 18 aprilie 2003, într-un spital din Moscova, fiind înmormântat în cimitirul Vagankovski din capitala Rusiei.